N°. 1850.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

Saturdag den 23 November.

Aan de Geabonneerden wordt **gratis** *toegezonden een Overzigt van het Verslag wegens het onderzoek in de Afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van de ontwerpen van wet tot vaststelling der Staats-begrooting voor* 1851.

BATAVIA den 28 september.

(Per Overland-post.)

Naar aanleiding der verovering van Pamangkat op de oproerige Chinezen van de kongsie Taykong, onder Sambas, heeft de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië, onder dagteekening van den 26 dezer, de volgende dag-order uitgevaardigd:

„'s Konings land- en zeemagt in Nederlandsch Indië hebben op nieuw getoond haren welverdienden roem waardig te zijn; op nieuw hebben zij gewigtige diensten aan den Staat bewezen. Sinds jaren hadden zich, te midden onzer bezittingen ter Westkust van Borneo, vereenigingen van Chinezen gevestigd, met het doel, om den rijkdom des bodems aan edel metaal tot hun voordeel aan te wenden. Het Nederlandsch Gouvernement, in overleg met de Vorsten van Pontianak en Sambas, liet dit bedrijf toe, en bepaalde zich tot de vordering dat deszelfs souvereiniteit zou worden erkend, en dat eenige daaruit voortvloeijende belastingen zouden worden opgebragt. Onder deze milde behandeling namen die vereenigingen steeds toe in talrijkheid en in kracht, en vooral die van de kongsie Taykong te Montado, welke, het doel harer toelating en hare aan het Nederlandsch gezag ondergeschikte stelling uit het oog verliezende, zich meer en meer tot eenen zelfstandigen Staat vormde, en eindelijk gehoorzaamheid en schatpligtigheid weigerde; — de pogingen, door het Bestuur aangewend, om hare onwettige en misdadige handelingen te weren, deden haar ten laatste overgaan tot dadelijk verzet en eindelijk tot aanranding. Als belast met het hoogste gezag in deze bezittingen van den Staat, en dus met de handhaving van Neêrlands eer en regten, mogt ik dien overmoed en hoon niet dulden of ongestraft laten. Aanvankelijk werd, om bedreigde punten te dekken, om den staat van zaken terug te brengen op den voet waarop deze was vóór het uitbreken van den oorlog, en om verder het noodige te beramen, eene expeditie derwaarts gezonden, onder bevel van den luitenant-kolonel der infanterie *F. J. Sorg*; terwijl het bevel der tot ondersteuning en medewerking bestemde afdeeling van Zr. Ms. zeemagt in deze gewesten werd opgedragen aan den kapitein ter zee *J. G. Huys*, kommandant van Zr. Ms. korvet BOREAS. De mogelijkheid, dat Pamangkat, bewoond door niet tot de oproerige kongsie behoorende Chinezen, en gewigtig door deszelfs ligging aan den mond van de Sambas-rivier, door de muitelingen reeds zou zijn bezet, was voorzien, en voor dat geval was de verovering van dit punt aanbevolen. Daaraan is voldaan met zoo veel beleid en moed bij de aanvoerders van land- en zeemagt, met zoo veel onverschrokkenheid en volharding, met zoo veel zamenwerking bij allen, dat het schitterend wapenfeit allen tot roem strekt, en dat ik allen, namens den Koning, dank zeg voor hetgeen ieder heeft bijgedragen tot bevestiging van ons gezag en tot het leveren van eene nieuwe en zoo schoone bladzijde voor de geschiedenis van Neêrlands dapperen. Maar ook deze zege is weder betaald met het leven van eenigen en met het bloed van velen. Onder de gewonden bevindt zich de zoo verdienstelijke en dappere luitenant-kolonel *Sorg*. Ik heb bepaald, dat, ter zijner blijvende gedachtenis, de versterking, welke op den heuvel Penieboegan zal aangelegd worden, van waar zoowel de rivier van Sambas als Pamangkat beheerscht wordt, den naam van Fort Sorg dragen zal. Leve de Koning!"

Nopens de verovering van Pamangkat kunnen nog de twee volgende officiële berigten worden medegedeeld:

„*Batavia den* 24 *september* 1850.

Ik heb de eer Uwe Excellentie te berigten, dat Zr. Ms. stoomschip BORNEO gisteren alhier ter reede is aangekomen, de blijde tijding medebrengende, dat den 11den en 12den jl. door de vereenigde land- en zeemagt eene roemrijke overwinning is behaald op de Chinesche opstandelingen van Taykong.

Het kongsie-huis te Pamangkat, alwaar deze Chinezen zich verschanst en duchtig versterkt hadden, na hunne landgenooten, die met ons bevriend waren, eenige weken te voren daaruit gedreven te hebben, is stormenderhand ingenomen, en de vijand is allerwege op de vlugt gejaagd.

De overwinning is evenwel niet dan met zware offers gekocht geworden; er heeft veel bloed gestroomd; verscheidene officieren en manschappen hebben eenen roemrijken dood gevonden of zijn gekwetst geworden; doch dit verlies, hoe gevoelig ook, komt in geene vergelijking met de voordeelen, die behaald zijn, noch met het verlies door den vijand geleden; wordende het getal gedoode en gewonde Chinezen op minstens 900 geschat.

De volgende regels bevatten den hoofdzakelijken inhoud van de door mij ontvangen rapporten van den kapit. ter zee *J. G. Huys* en den luitenant ter zee der eerste klasse *F. J. E. van Gorkum*, kommandant van Zr. Ms. stoomschip BORNEO, over dit roemrijk wapenfeit. Uwe Excellentie zal daaruit ontwaren, welk belangrijk deel de marine in het bevechten van de zege heeft gehad.

Nadat de toegezondene troepen en het krijgsmaterieel met de Nederlandsch-Indische bark *Bach Mastora* en Zr. Ms. stoomschip BORNEO te Sambas waren aangekomen, werd de luitenant-kolonel *Sorg*, militaire kommandant van Borneo's Westkust, in staat gesteld, offensief te werk te gaan en eenen aanval op Pamangkat te ondernemen, met het doel om die versterkte plaats, zoo belangrijk wegens hare ligging aan de monding der Sambas-rivier, te vermeesteren, de Chinesche muitelingen voor hunnen overmoed te tuchtigen, en hun de kracht van onze wapenen te doen gevoelen.

Den 9 september verliet de BORNEO Sambas, aan boord hebbende de landtroepen, zoo mede de mariniers (van de BOREAS), die te Sambas de garnizoensdienst hadden verrigt, en thans voor den aanval op Pamangkat waren bestemd geworden. Hun gezamenlijk getal beliep ruim 300 koppen; terwijl bovendien nog 27 groote en kleine prauwen, waarin de goederen en vivres der militairen, de ammunitie en koelies zich bevonden, door dit stoomschip de rivier werden afgesleept. Des namiddags ten 3 ure kwam de BORNEO in de monding der rivier voor Pamangkat ten anker, alwaar ook Zr. Ms. schoener KAMELEON, 's Gouvernements schoener HAAI en twee kruisprauwen gestationneerd waren, gereed om hun vuur tegen de vijandelijke bentings en verschansingen te openen. Zr. Ms. korvet BOREAS moest wegens haren meerderen diepgang op de buitenreede blijven liggen; doch de kapitein ter zee *J. G. Huys* begaf zich van dat schip op de BORNEO, om de landings-operatien en de bewegingen der marine van nabij te kunnen regelen en besturen.

Den 10 september kon de aanval, die door den luitenant-kolonel *Sorg*, in overleg met den kommandant van de zeemagt, bepaald was, nog geen plaats hebben, omdat de verwachte koelies nog niet in voldoend getal waren aangekomen; doch den daaraan volgenden dag had het debarquement der troepen in gewapende sloepen, zeer vroeg in den morgen, plaats. Het detachement mariniers, dat bij deze troepen was ingedeeld, stond onder de orders van den luitenant ter zee der 2de klasse *J. C. van der Bank*; zijnde de luitenant der mariniers *Gaerthé*, wegens ziekte, genoodzaakt geweest achter te blijven. De BORNEO stoomde daarop tot zeer digt voor de Chinesche benting, in de bogt aan de oostzijde van het bergje Penieboengan, waartegen onmiddellijk een geregeld en goed onderhouden granaat- en schrootvuur uit het dertigponds-kanon van dit stoomschip werd geopend; terwijl het geschut van de KAMELEON en HAAI de verschansingen van den vijand op en aan de westzijde van genoemd bergje beschoten. De Chinezen waren spoedig genoodzaakt van hier de wijk te nemen, waarop de kapitein ter zee *Huys* het sein tot de landing der marine-troepen gaf.

Het bevel over deze troepen was aan den luitenant ter zee der 1ste klasse *A. F. Siedenburg* opgedragen, en zij bestonden uit 40 matrozen van Zr. Ms. korvet BOREAS, met de luitenants ter zee der 2de klasse *A. J. van Kuyk Wittermans* en *J. A. van der Meulen*; 22 matrozen van de BORNEO, met den luitenant ter zee der 2de klasse *A. A. 's Graauwen*, en 12 matrozen van de KAMELEON, met den luitenant ter zee der 2de klasse *J. C. J. van de Kasteele*, bedragende te zamen 79 man (terwijl het totaal bedrag der gedebarqueerde schepelingen, met inbegrip van de reeds vermelde 35 mariniers en de officieren, 116 heeft beloopen). De luitenant der infanterie *Coenens*, met 4 walbusschutters, was bij de marine-troepen ingedeeld.

De landing had in de beste orde plaats in de gewapende sloepen en barkassen, onder de bevelen van den luitenant ter zee der 2de klasse *A. E. Hartevelt* en den adelborst der 1ste klasse jonkh. *C. J. P. van Muhlen*.

Men rukte nu moedig voorwaarts, door een moerassig en boschachtig terrein, om zich met de hoofdmagt der troepen, die langs eenen anderen weg de voornaamste vijandelijke sterkte zou naderen, in verbinding te brengen. De kleine benting aan den oever der rivier, en die op den top des heuvels Penieboengan, werden het eerst in bezit genomen, en geheele manoeuvre door den luitenant ter zee *Siedenburg* met veel beleid uitgevoerd, zoodat zijne manschappen juist uit het bosch bij het kongsiehuis deboucheerden, op het oogenblik dat de troepen bij den eersten aanval veel tegenstand ontmoetten en zelfs in den rug werden aangevallen.

De marine-troepen alzoo eene gunstige diversie te weeg gebragt hebbende, viel alles gezamenlijk, land- en zeemagt, op het versterkte kongsie-huis aan, dat stormenderhand werd ingenomen. Het gros van de vijandelijke bezetting werd over de kling gejaagd; — gevangenen zijn van beide zijden niet gemaakt.

Bij het bestormen werd tot aller innig leedwezen zwaar gekwetst de luitenant-kolonel, militaire kommandant, *Sorg*, de luitenant ter zee der 2de klasse *van der Bank*, de 2de luitenant der genie *Maarschalk*, benevens vele onderofficieren en manschappen.

Deze gewonden werden op de BORNEO en *Bach Mastora* overgebragt, welke laatstgenoemde bodem tot hospitaalschip was ingerigt geworden. De officieren van gezondheid der 2de en 3de klasse *H. L. van Radenhoven*, van de BOREAS, en *M. J. Cijfveer*, van de KAMELEON, waren op dat schip met de verpleging der gekwetsten belast, en hebben zich uitmuntend van deze moeijelijke taak gekweten.

Het bevel over de troepen aan den wal is toen overgegaan op den kapitein *Bade*.

De Chinezen hebben herhaalde malen getracht het kongsie-huis te hernemen. Nog op den avond van de inname beproefden zij eenen aanval, die echter krachtdadig werd afgeslagen. Des nachts was het stil, doch reeds in den morgen van den 12den werden de aanvallen hernieuwd. Ten half twee ure des namiddags stormde de vijand van drie kanten te gelijk in digte drommen op de onzen los, doch hij werd weder even moedig en koelbloedig als vroeger ontvangen, en moest met een groot verlies aan dooden terugtrekken.

Tegen den middag werden, op verzoek van den militairen kommandant, twee draaibassen en eenige ammunitie, onder geleide van een detachement matrozen, onder bevel van den adelborst der 1ste klasse jonkh. *J. Pompe van Meerdervoort*, van de BORNEO aan den wal gezonden, naar het kongsie-huis. De officier van gezondheid der 2de klasse *W. C. Muller*, die deze manschappen vergezelde, bekwam, juist toen men onder een hevig geweervuur van den vijand de benting stoutmoedig was genaderd en binnentrok, eene wond aan het been, hetgeen evenwel niet belette, dat hij, na zichzelven verbonden te hebben, zijne diensten aan anderen verleende. Ook de luitenant ter zee der 2de klasse *J. C. J. van de Kasteele* werd ligt gewond.

Tot laat in den avond rigtten de Chinezen hun vuur op het kongsie-huis, vooral van eene aangrenzende hoogte, waardoor een 30tal van onze braven buiten gevecht werden gesteld. De ongunstige positie van deze sterkte was oorzaak, dat men besloot, haar te verlaten en onze magt te zamen te trekken op een geschikt punt, alwaar men, beter beveiligd, de verdere aanrandingen des vijands gerust zoude kunnen afwachten. Hiertoe werd gekozen de top van het aan den oever der rivier gelegene bergje Penieboengan, van waar men het omliggend terrein overal kon bestrijken.

Des avonds, tegen middernacht, nadat de vijand geheel verjaagd was, werd het kongsie-huis door onze troepen ontruimd, en trok men in de beste orde naar de rivierzijde. Het inschepen op de BORNEO geschiedde zeer geregeld en onder bedekking van de gewapende barkas en sloepen van de oorlogschepen. Ook de wapens, ammunitie enz., werden achtereenvolgens op genoemden bodem gebragt.

Den volgenden dag, 13 september, werden de troepen naar de verschillende plaatsen, door den kapitein *Bade* aangewezen, gevoerd. Dezen dag, den 15 en 16den, hield men zich bezig met de nieuwe benting op het reeds genoemde bergje aan te leggen; het omliggende terrein werd van geboomte, kreupelhout en struiken gezuiverd, en 2 stukken kanon a 8 pond en 90 manschappen van de landmagt in de benting geplaatst. De matrozen en mariniers, die gedebarqueerd waren geweest, werden nu op de schepen waartoe zij behoorden teruggebragt, uitgenomen 12 der laatsten, die op Zr. Ms. schoener KAMELEON gedetacheerd bleven.

Zr. Ms. schoener BANKA, die op mijne order van Riouw eenen kruistogt naar de Westkust van Borneo moest doen, kwam op de reede van Sambas, juist toen het gevecht op zijn hevigst aan den gang was. Ofschoon de bemanning van dit vaartuig geen regtstreeksch deel aan de krijgsoperatien heeft kunnen nemen, is de schoener toch van nut in deze wateren geweest, daar onder anderen een detachement van 70 militairen er mede naar Pontianak zijn overgebragt.

Den 17 september vertrok de BORNEO van Sambas, om de tijding van de overwinning naar Batavia te brengen. De resident van Borneo's wester-afdeeling keerde vooraf met dezen bodem naar Pontianak terug, en de 2de luitenant der infanterie *L. F. Donleben* bevond zich aan boord, belast met de overbrenging der depêches van den militairen kommandant aan den kommandant van het Indische leger.

De overwinning die behaald is mag voorzeker groot genoemd worden, als men in aanmerking neemt de belangrijkheid van het punt dat veroverd is; de overgroote meerderheid van den vijand, welks getal op 5000 is geschat, de verwoedheid waarmede van beide zijden is gestreden en de zware offers die de triumf ons gekost heeft. Ons verlies gedurende de twee dagen strijdens heeft bedragen: van de marine-troepen 3 dooden en 24 gekwetsten, en van de land- en zeemagt te zamen gerekend, 8 dooden en 67 gekwetsten. Zoowel door landals zeemagt zijn wonderen van dapperheid verrigt. De luitenant-kolonel *Sorg* betuigde, toen hij zwaar gewond op Zr. Ms. stoomschip BORNEO werd gebragt, zijne bijzondere tevredenheid over den moed en de volharding, door het marine-detachement aan den dag gelegd, en de goede orde die daarbij geheerscht had, en de kommandant van het leger zegt, dat er met veel overleg is te werk gegaan en „dat de gedebarkeerde schepelingen van veel dienst zijn geweest."

Den kapitein ter zee *J. G. Huys* en de luitenants ter zee der 1ste klasse *F. J. E. van Gorkum* en *A. F. Siedenburg* komt alle lof toe voor de wijze waarop en het beleid waarmede de operatien door hen zijn bestuurd geworden. Doch allen, officieren en manschappen, die aan de gevechten deel namen, hebben zich goed en dapper gedragen. Ik behoud mij evenwel voor, later aan Uwe Excell. eene opgave te doen van de personen, die in de gelegenheid zijn geweest zich meer bijzonder te onderscheiden en voor belooning in aanmerking kunnen komen.

De vice-admiraal, kommandant van Zr. Ms. zeemagt in Oostindië en inspecteur der Marine,

E. B. VAN DEN BOSCH.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Staat, Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië.

„*Batavia den* 24 *september* 1850.

Ten vervolge van mijn voorloopig rapport van gisteren, n.° 1*a*, zal ik de eer hebben Uwe Excellentie de substantie mede te deelen van het rapport, 't welk de kommandant der troepen op Borneo's Westkust bij geleidende missive dd. 17 dezer, n.° 54, aan het militair departement gezonden heeft.

Den 21 augustus jl. is de luitenant-kolonel *Sorg* met de eerste afdeeling der expeditionaire troepen ter reede van Sambas aangekomen. Den dag te voren was Pamangkat voor den vijand bezweken, en waren de Pamangkanezen wijd en zijd gevlugt.

De overste moest volstrekt wachten op de komst van de onder weg zijnde troepen, alvorens de operatien te beginnen.

Die tusschentijd werd benuttigd, om naar de stad Sambas op te varen, ten einde deze plaats te verzekeren. Het stoomschip BORNEO, de oorlogs-schoener KAMELEON en de civile schoener DE HAAI, benevens eenige kruisprauwen, blokkeerden de rivier.

De vijand, voor wien Pamangkat van het uiterste gewigt was, heeft met alle inspanning batterijen opgeworpen, om het te verdedigen.

Alras begon de vijand de blokkade-flotille uit zijne strand-batterijen te verontrusten, dat bestraffend beantwoord werd door het vuur onzer schepen en vaartuigen.

Den 30 augustus kwam het transportschip met de tweede afdeeling expeditionaire troepen te Sambas aan.

De luitenant-kolonel *Sorg* begreep te regt, dat het vastnestelen des vijands te Pamangkat moest worden belet, en dat, hoe langer daarmede werd gewacht, hoe moeijelijker zijne verdrijving wezen zoude, nademaal hij steeds voortging met zich te versterken.

Terwijl de overste zijn plan beraamde en voorbereidende maatregelen nam, kwam de laatste afdeeling troepen met het oorlogs-stoomschip BORNEO ter reede van Sambas. — Nu waren alle expeditionaire troepen vereenigd.

Den 8sten september werden meer bepaalde beschikkingen voor den aanval genomen, in goed overleg met den kapitein ter zee *Huys*, kommandant van de maritime magt der expeditie, die op het stoomschip BORNEO was overgegaan; vermits het zijne (de BOREAS) door diepgang verpligt was ver uit den wal te blijven.

De overste *Sorg* was bij zijne verkenningen vergezeld van den 2den luitenant der infanterie *Donleben*, die bij hem adjudants-dienst verrigtte (dezelfde die heeft uitgeblonken bij de derde Balische expeditie en toen zwaar

gewond van het slagveld is gedragen, nu overbrenger van de heugelijke tijding der behaalde overwinning), en den luitenant der genie *Maarschalk*. Ook de resident *Willer* vergezelde den overste bij deze gelegenheid.

Den 9 september kwamen de troepen allen ter reede van Pamangkat aan.

Den 10den werd alles voor het debarquement in gereedheid gebragt. De verkenningen werden herhaald en ook twee nachtelijke gedaan, uiterst bezwaarlijk uit hoofde van het woest en moerassig terrein.

De magt des vijands werd geschat op 3500, waarvan 700 waren gewapend met tjanto's (een ijzeren schietwerktuig), dat door twee man gedragen werd; de overigen waren gewapend met lansen, klewangs en zeissen.

Onze landings-troepen, met inbegrip der maritime hulp, bedroegen 20 officieren en 438 manschappen, met 200 man Maleische hulptroepen van Sambas en de noodige koelies. Deze magt werd verdeeld in drie kolonnes, om op drie verschillende plaatsen te landen, met oogmerk om de buiten-versterkingen des vijands te nemen, en vervolgens de hoofdredoute van het kongsie-huis aan te vallen.

Reeds ten 4 ure des ochtends op den 11 september waren de eerste troepen in praauwen en sloepen aan wal gebragt.

De hoofd-kolonne, waarbij de overste *Sorg* zich zelven gevoegd had, bestaande uit de 6de flank-compagnie (groot compleet), onder kapitein *Bade*, en de 2de centercompagnie (groot compleet) onder kapitein *Crena*, met een detachement mariniers van Zr. Ms. korvet BOREAS, sterk 32 man, onder den luitenant ter zee *van der Bank*, benevens vier coehoorn-mortieren, onder den 2den luitenant der artillerie *Riesz*, landden ten 5½ ure.

De marsch was uiterst bezwarend, door digt begroeid bosch en moeras, waarin men met elken tred zakte tot aan de knieën. Ten 7 ure kwamen de troepen in de natte rijstvelden, alwaar zij slagvaardig werden opgesteld en van waar de aanvallende beweging eenen aanvang nam.

De overste *Sorg* wilde den vijand in den rug vallen en de hoofd-redoute van eene hoogte beschieten.

Ten 8 ure bereikte de voorhoede den voet van het gebergte, en werd aldaar door hevig vuur des vijands ontvangen. Onze tirailleurs dreven hem echter terug met zooveel kracht, dat hij uiteen raakte.

Het vuur werd al spoedig algemeen, en langzaam trok de vijand op zijne versterking terug, elken voet gronds verdedigende.

Op de ingenomene hoogte hield een gedeelte der onzen stand, terwijl het andere den vijand vervolgde. Zonder die beheerschende hoogte in onze magt te behouden, zou de vijand onze troepen in de flank hebben kunnen vallen.

Ongeloofelijk en hardnekkig was de weêrstand des vijands.

De handmortieren hebben drie opstellingen gehad en goed gewerkt. De artillerie heeft een goed aandeel in de overwinning.

Eindelijk naderde de 1ste kolonne de hoofd-redoute, onder een moorddadig vuur. Het oogenblik van stormen was gekomen. Onze soldaten waren onverschrokken; zij klemden zich aan de hooge palissaden vast, om binnen te klimmen, en waren schier allen handgemeen met den vijand.

Inmiddels was, door eene goed gecombineerde manoeuvre, de 2de kolonne (marine), onder de orders van den luitenant ter zee *Siedenburg*, sterk 5 officieren en 82 manschappen, onder het welgerigt geschutvuur van Zr. Ms. stoomschip BORNEO, gekommandeerd door den luitenant ter zee 1ste klasse *van Gorkum* (op hetwelk, zoo als reeds gezegd is, de kapitein ter zee *Huys* was overgegaan) en van de oorlogs-schoener KAMELEON, gekommandeerd door den gedebarqueerden luitenant ter zee *Siedenburg*, mitsgaders van vijf gewapende barkassen en sloepen onder bevel van den luitenant ter zee *Hartevelt*, geland, welke kolonne, na de landingsplaats te hebben genomen, het bosch doortrok en op de redoute van het kongsiehuis aanrukte, daar aankomende juist op het oogenblik toen van de hoofd-kolonne er reeds eenige dapperen waren binnengedrongen, en de strijd het hevigste was.

De storm was nu algemeen, de vijand vocht wanhopig; de onzen streden met leeuwenmoed. Weldra keerde de kans ten nadeele des vijands.

De onzen van alle zijden binnengedrongen, door den strijd verwoed, rigtten nu eene slagting aan, die in herinnering zal blijven bij de strafwaardige Chinezen. Hij die zich niet door de vlugt kon redden, werd door onze krijgslieden neêrgeveld.

De Chinesche vlag werd gestreken en de Hollandsche geheschen.

De overwinning was volbragt.

De 3de kolonne, onder den luitenant der infanterie *Pheiffer*, met 26 man van de bezetting te Sambas en 150 man hulptroepen, was nagenoeg op denzelfden tijd, toen de 2de kolonne landde, onder bescherming van het vuur der civile schoener DE HAAI, gekommandeerd door den heer *Blois van Treslong*, en van twee kruispraauwen, aan wal gekomen, en zich meester gemaakt hebbende van de sterkte aan die landingsplaats, heeft zij den vijand achtervolgd. Door het bosch gedrongen en in de vlakte aangekomen zijnde, werd de tegenstand des vijands zoo hevig, dat de hulpbende terugdeinsde, zoodat ook het klein detachement troepen naar de landingsplaats moest terugtrekken, wilde het zich niet geheel opofferen.

Daar werd echter halt gehouden, en onder gelederenvuur weder ingescheept; hier dient vermeld, dat deze kolonne slechts bestemd was om een schijn-attaque te maken; doch door de omstandigheid, dat een deel des vijands, voor de hoofdkolonne wijkende, deze (3de) kolonne ontmoette, verkreeg zij een meer actief deel aan den strijd, dan vermoed had kunnen worden.

De hoofdredoute was genomen, doch in weerwil van het ontzettend verlies des vijands, was zijne stoutmoedigheid niet geweken. Hij waagde het, de hoofdredoute, die hij verloren had, aan te vallen, doch afgeslagen zijnde, dreef een uitval hem verder terug. Desniettegenstaande herhaalde de vijand zijne poging, om de redoute te hernemen, den volgenden dag (den 12den) tot drie malen toe. De laatste maal viel hij die aan van drie zijden, doch werd andermaal afgeslagen en, door eenen uitval achtervolgd, verder op de vlugt gedreven.

De Chinezen waren tot voor de palissaden genaderd en werden daar neêrgeschoten.

Den ganschen dag had het vuur des vijands uit het gebergte niet opgehouden. Eerst tegen den avond van den 12den nam het een einde, en weldra bespeurde men geen vijand meer.

Het moet den vijand ter eere gezegd zijn: hij heeft dapper gestreden.

De vijand heeft het schoone Chinesche kamp van Pemangkat verbrand, en alles in den omtrek verwoest.

En nadat de onzen ook de redoute in Pemangkat hadden vernield, hebben zij op het strategische punt Penieboengan positie genomen en een fort opgeworpen, dat, met geschut beplant, de monding der rivier en Pemangkat beheerscht.

De vijand verslagen en gevlugt, en de onzen meester zijnde van het terrein, zoo zijn de troepen naar Pontianak en Sambas overgebragt, om aldaar nadere orders af te wachten; alleenlijk eene bezetting van 80 man te Penieboengan achterlatende.

Alreeds kwam de gevlugte bevolking van Pemangkat van lieverlede terug, om zich op de puinhoopen van hun kamp, *onder onze bescherming*, te vestigen.

Het militair departement acht zich verpligt, op te merken, dat zoo de meeste eenstemmigheid heeft bestaan tusschen zee- en landmagt, de civile autoriteiten daarop geenszins eene uitzondering hebben gemaakt.

Tot hiertoe de roem der behaalde overwinning.

Nu volgt de droevige mare van de offers die zij gekost heeft.

Bij het bestormen der redoute Pemangkat werd de verdienstelijke aanvoerder, de overste *Sorg*, door een schot in het regterbeen gewond, waardoor hij genoodzaakt is geworden het kommando over te geven, echter niet dan nadat de redoute genomen was en de Hollandsche vlag woei, en na de dagorder te hebben uitgevaardigd, luidende als volgt:

„ Officieren, soldaten en matrozen!

„ Gij hebt heden een schoon voorbeeld gegeven van moed en volharding.

„ Een boven alle verwachting hardnekkige vijand is door u overwonnen. Over hunne lijken zijt gij de hoofdversterking binnengedrongen.

„ Pemangkat is roemvol genomen.

„ Ik betuig u mijnen dank, dapperen van het leger en van de marine! mijne hoogste tevredenheid hebt gij heden verworven.

„ Aan boord van Zr. Ms. stoomschip BORNEO.

„ *De luitenant-kolonel, kommandant der troepen in de wester-afdeeling van Borneo,*
„ *(get.)* SORG."

Nog zijn gewond de 2de luitenant der genie *Maarschalk*, de 1ste luitenant der infanterie *Kirsch*, de luitenant-ter-zee *van der Bank*, de luitenant-ter-zee *van de Kasteele* en de officier van gezondheid 2de klasse van de marine *Muller*, 28 Europeanen en 29 inlandsche militairen, benevens 4 man van de hulptroepen; te zamen 67 gewonden. Bovendien zijn er nog 8 gesneuveld.

Een rapport van de geneeskundige dienst luidt ongunstig over den toestand der blessures in het algemeen.

Het verlies des vijands is verbazend groot; het wordt op 300 dooden gesteld, welk getal aan geen twijfel onderhevig is, en waarbij slechts het dubbel getal gekwetsten gerekend wordt, zoodat het rapport als „ zeker niet overdreven," het getal dooden en gekwetsten stelt op 900. Alleen in eenen der hoeken van de redoute lagen 72 dooden.

De kommandant der expeditie, wiens verwonding hem belette, meer details en de bijzondere wapenfeiten, waardoor vele braven schitterenden roem hebben verworven, te melden, zal nog een nader rapport indienen, en daarbij voegen eenen staat, aantoonende degenen, die belooning verdiend hebben. Eervolle vermelding voor de braven te vragen, zal aan het militair departement eene aangename pligt zijn.

Eene schets, strekkende om dit rapport te verduidelijken, wordt hiernevens aangeboden.

De luitenant *Donleben*, welke de gelukkige missie heeft gehad, om de tijding der overwinning over te brengen, die ik reeds, in den aanvang van dit rapport, in de vereerende opmerking van Uwe Excellentie heb gebragt, heeft in last al die toelichting te geven, welke vereischt wordt, waaraan hij bereids bij het militair departement heeft voldaan.

Het oorspronkelijk rapport is gedagteekend ter reede van Pemangkat 13 september, aan boord van het stoomschip BORNEO en geteekend *op last* van den luitenant kolonel, kommandant der troepen, door den kapitein *Bade*, op wien het kommando is overgegaan.

Ik behoef Uwe Excellentie niet te betuigen, dat het mij eene hoogst aangename taak is, deze voor onze wapens zoo roemrijke — en voor onze staatkundige en in de toekomst stoffelijke belangen zoo heilzame gebeurtenis aan Uwe Excellentie te rapporteren. Zee- en landmagt hebben gewedijverd in den edelsten zin, en aan de verwachting van Uwe Excellentie met onvolprezen dapperheid en zelfverloochening beantwoord. Maar het is niet noodig de aandacht van Uwe Excellentie in te roepen op de dapperen van Borneo, die de militaire geschiedenis van Nederlandsch Indië met eene roemrijke bladzijde hebben vermeerderd; want Uwe Excellentie houdt die altijd gevestigd op degenen, die zich verdienstelijk maken bij Koning en Vaderland.

Bij afwezigheid van den bevelvoerenden Generaal.
De generaal-majoor titulair, chef van den Generalen Staf,
(*get.*) PENNING NIEUWLAND.

LONDEN den 21 november.

Volgens de verzekering van dr. *Jell*, in eene eergisteren gehouden vergadering over de zaak der vestiging van het Aartsbisdom van Westminster, heeft H. M., zoodra zij het Pauselijk besluit dienaangaande vernam, den Secretaris van Staat voor binnenlandsche zaken tot zich doen roepen, die haar in een staat van sterke ontroering aantrof, en wien zij, met groote stappen het vertrek op en nedergaande, toevoegde: „ Sir *George Grey*, ik ben Koningin van Engeland, en ik zal dit niet gedoogen."

Het protest van Engelsche regtsgeleerden tegen de Pauselijke bul is van 747 handteekeningen voorzien, welk getal men zegt dat gemakkelijk tot 1000 te brengen zou zijn geweest, indien met de indiening niet zoo veel haast gemaakt ware.

Terwijl de kerkelijke beweging van de zijde der Protestanten voortduurt, is van de andere zijde de aandacht op eene brochure van den kardinaal *Wiseman* gevestigd, in welke hij de vier volgende punten zeer uitvoerig betoogt: dat de Engelsche Katholieken een wettig regt hebben om door Bisschoppen te worden bestuurd; dat geene wet noch gezag hen verpligt voor altijd door Apostolische vicarissen bestuurd te worden, en dat zij vrijheid hebben tot het bezit van eene hierarchie, dat is, een Aartsbisschop en Bisschoppen met plaatselijke titels, of titels aan plaatsen des Lands ontleend; dat zoodanige titels gevolgelijk niet tegen de wet strijden, zoo lang zij niet de tegenwoordige titels der Engelsche hierarchie zijn, en eindelijk dat, naardien al deze voorwaarden bij de jongste vestiging der Katholieke hierarchie in acht zijn genomen, deze volmaakt geoorloofd, volkomen wettig, en door geene thans bestaande wet aantastbaar is. De Kardinaal poogt, in dit met veel beleid, bezadigheid en vergevingsgezindheid geschreven stuk, onderanderen ook aan te toonen hoe ten onregte beweerd wordt dat de Geestelijken der Engelsche Kerk door de oprigting van een R. K. Aartsbisdom en Bisdommen eenige schade in hunne waardigheid, gezag of inkomsten zouden kunnen lijden.

— In Ierland verheffen zich langs hoe meer stemmen tegen het ontwerp om het ambt van Iersch lord-luitenant af te schaffen.

— Te Shanghae in China liep, volgens de jongste berigten, een gerucht dat veel opzien verwekte. Bij keizerlijk edict zou aan alle opiumrookers eene gratie voor den tijd van zes maanden verleend zijn, na verloop van welken termijn allen die van het rooken van opium overtuigd worden onthoofd en hunne familien in slavernij gezonden zullen worden. Daar vele aanzienlijke Chinezen tot de opiumrookers behooren, zou zoodanig edict de reeds dreigende omwenteling ongetwijfeld in de hand werken.

PARIJS den 20 november.

Gisteren is door den Minister van Oorlog aan de Wetgevende Vergadering een wetsontwerp ingediend, waarbij voor de maand december dezes jaars een crediet van 1,620,000 francs en voor zes maanden van 1851 een crediet van 6,840,000 francs wordt aangevraagd, om te voorzien in de uitgaven der ligting van 40,000 man; het ontwerp is naar de afdeelingen verzonden. De Voorzitter deelde een verzoek mede om magtiging tot het vervolgen van de heeren *Miot* en *Rouet*, wegens een door hen vervaardigd geschrift. Daar eenige leden der linkerzijde interpellatien tot de Regering willen rigten nopens de staatsgevangenen van Belle-Isle-en-Mer, werd bepaald dat zulks saturdag aanstaande zal geschieden. Verscheiden voorstellen van weinig aanbelang hielden de Vergadering gisteren en heden bezig.

— Een rijk koopman eener stad in het zuiden van Frankrijk had een bediende bij zich op het kantoor, in wien hij veel belang stelde en dus zag hij met smart dat deze sedert eenigen tijd als verkwijnde. Hij besloot hem naar de reden te vragen en kwam nu, niet zonder moeite, te weten dat zijn bediende verliefd was, maar op een meisje van zoo voorname en rijke familie, dat hij moest wanhopen ooit zijne wenschen vervuld te zien, ofschoon het meisje hem zeer genegen was. Meer kon de patroon niet te weten komen, desniettegenstaande besloot hij zijnen bediende met raad en daad bij te staan; hij raadde hem het meisje te schaken, gaf hem 500 francs om de te maken onkosten te voldoen en stelde zelfs een zijner rijtuigen ter zijner beschikking, terwijl hij eindelijk nog beloofde dat hij gedurende de afwezigheid van den bediende zou trachten de zaak te schikken en de ouders te bevredigen. De bediende bedacht zich niet lang, dankte zijnen patroon en vertrok vol moed. Des avonds zette onze koopman zich aan tafel, zeer tevreden tot het geluk van twee wezens, die hem zulks waardig toeschenen, te hebben medegewerkt, maar eene plaats aan zijne tafel bleef ledig, die zijner dochter; men riep haar, men zocht haar overal, maar te vergeefs. Nu ging er een licht voor den vader op; zijn raad was gevolgd en zelfs boven zijne verwachting goed gelukt; hij kon dus niet beter doen dan zijne belofte houden en aan de door hem beraamde intrigue het gunstig einde maken, waarop hij hoop had ...

— Volgens ontvangen depêches, zou eene schikking tusschen de Piémontesche Regering en den H. Vader op handen zijn.

KEULEN den 21 november.

Het gerucht wil dat het Stadhouderschap in Holstein de Engelsche Regering voor wil slaan dat Hertogdom uit den Duitschen Bond te doen treden, om het onder Engelands bescherming te stellen. De tweede zoon van koningin *Victoria* zou dan tot Hertog van Holstein benoemd en tot zijne meerderjarigheid onder eene inlandsche voogdijschap gesteld worden.

Volgens een ander gerucht had de Koning van Denemarken, tijdens zijn jongste verblijf te Flensburg, ten oogmerk de leden van het Stadhouderschap tot eene conferentie uit te noodigen, in welke hij vredelievende voorslagen gedaan zou hebben. Maar de overwegende invloed van den heer *von Tillisch* had de uitvoering van dat plan verhinderd.

Het Stadhouderschap zou uit Berlijn berigt ontvangen hebben dat het leger der Hertogdommen vóór 15 december ontwapend moet zijn, bij niet nakoming waarvan de gewapende voltrekking van het besluit des Bondsdags zou volgen.

De Brunswijksche Regering weigert, naar men verzekert, den doortogt van Oostenrijksche of andere Bondstroepen naar de Hertogdommen, en zal, mogt men haar daartoe willen dwingen, de bescherming van Pruissen inroepen. Volgens telegrafisch berigt uit Berlijn, heeft de Ministerraad eenstemmig besloten de door Brunswijk in te roepen hulp te verleenen.

— Keizer *Nicolaas* heeft den Deenschen overste *von Helgesen*, wegens zijne dappere verdediging der vesting Frederikstadt tegen de Holsteiners, de St. Anna-orde 2de klasse in brillanten geschonken.

— Men meldt den 18 dezer uit Hanau, dat in Keur-Hessen maatregelen tot volvoering van het Bondsbesluit van 21 september en der Keurvorstelijke verordening van 4 september tot verdere heffing der belastingen genomen waren. De leden van het hoog geregtshof waren met zware inkwartiering van Beijersche troepen belast. De beide presidenten der assises hebben verklaard dat zij onder zoodanige omstandigheden, geen regt kunnen spreken, en de geopende zitting dadelijk opgeheven. De verwarring wordt dus langs hoe grooter.

De Pruissische troepen in Kassel hebben den 18 dezer eene vastere stelling ingenomen. Zij zijn voorwaarts getrokken, hebben zich in de rigting van Schlitz, over Eiterfeld naar Vacha uitgestrekt en een vormelijk krijgsleger opgeslagen.

— De overste-luitenant *von der Tann* is, in zijne betrekking, in Beijersche dienst hersteld en tot vleugeladjudant benoemd geworden.

— Te Weenen sprak men dezer dagen van een ontvangen eigenhandigen brief des Konings van Pruissen aan den Keizer van Oostenrijk, de inhoud van welken hoopte dat de dreigendste crisis voorbij is.

— Een berigt uit Londen, denkelijk van den aldaar ophoudenden Duitschen hoogleeraar *Gervinus* afkomstig, verzekert dat de Russische Regering, in weerwil van *Palmerston's* protest tegen interventie in Duitsche zaken, heeft doen verklaren dat zij, wanneer de Sleeswijk-Holsteinsche aangelegenheid niet spoedig wordt, besloten en bereid is hare legers Duitschland doen binnenrukken.

's GRAVENHAGE den 21 november.

Men meldt uit Apeldoorn, den 19 dezer, dat Z. M. de Koning den vorigen dag ter hertenjagt geweest is.

— Naar men verneemt zijn zoowel gisteren als heden zittingen gehouden van de algemeene vergadering, die, tot het ontwerpen van een reglement voor het kerkelijk beheer der Israëlitische gemeente binnen het Rijk, alhier bijeengeroepen is. De vergaderingen worden bijgewoond door den heer secretaris-generaal van het departement voor de zaken der Hervormde Eeredienst enz. Men verneemt dat, bij het onderzoek der geloofsbrieven van de voorloopig aangewezen leden voor die vergadering, met eene meerderheid van 13 tegen 9 stemmen, besloten is den heer *Jacobson*, van Rotterdam, als lid dier vergadering niet toe te laten, en dat, in zijne plaats, als degene die de meeste stemmen heeft bekomen, zal optreden de heer *Posno*, van Amsterdam. De heer *Bloemendaal*, van Maastricht, tegen wiens verkiezing protesten waren ingezonden, is als lid van de vergadering toegelaten. Tevens verneemt men, dat tot voorzitter dier vergadering, bij meerderheid van stemmen, gekozen is de heer mr. *M. H. Godefroi*, van Amsterdam; tot ondervoorzitter, mr. *Nijkerk*, van Amsterdam; tot secretaris, dr. *S. I. Mulder*, van Amsterdam, en tot adjunct-secretaris, mr. *J. E. Goudsmit*, van Leyden.

— Het Provinciaal geregtshof in Zuidholland, tweede kamer, onder voorzitterschap van den president, den heer mr. *Philipse*, heeft heden behandeld de zaak van den procureur-generaal tegen *Johanna Maria Jurgens*, huisvrouw van *Johannes van Wijk*, beschuldigd van in den voormiddag van den 24 mei 1850 het vierjarig dochtertje, geboren uit een vroeger huwelijk van haren man, genaamd *J. van Wijk*, dermate te hebben mishandeld, dat door middel van uitwendig aangebragt geweld, blijkbaar in eene nog versche bloeduitvating in de huid op het regter-wandbeen, maar vooral aan eene beenbreuk aan het achterhoofd, waardoor uitstortingen van bloed in den schedel zijn veroorzaakt, die in den namiddag van denzelfden dag den dood des kinds hebben ten gevolge gehad, en alzoo van *moedwilligen doodslag*. Na het hooren der getuigen en van de deskundigen en het verhoor der beschuldigde, heeft de advocaat-generaal *Gefken* de beschuldiging volgehouden en gerequireerd dat zij zou worden schuldig verklaard aan moedwilligen doodslag en te dier zake veroordeeld tot de straf van het zwaaijen van het zwaard over het hoofd, confinement van 5—20 jaren en voorts in de kosten. De heer mr. *J. Pols* is ambtshalve als verdediger voor de beschuldigde opgetreden en heeft getracht te betoogen, dat de schuld niet wettig en overtuigend was bewezen. Het Hof zal heden over acht dagen uitspraak doen.

— De voorstelling in den Koninklijken Franschen schouwburg alhier zal saturdag den 23 dezer bestaan uit *Le Caïd*, *Un ami malheureux* en *La paix à tout prix*.

Provinciale Staten van Zuidholland.

Zitting van donderdag 21 november.

Ten gevolge van de gisteren plaats gehad hebbende afstemming van het rapport der Commissie, in zake der te brengen wijzigingen in het ontwerp van reglement voor het bestuur van het hoogheemraadschap van Schieland, moet dat ontwerp op nieuw gesteld worden in handen der Commissie, welke daarop in de eerstvolgende vergadering verslag zal moeten uitbrengen. — De heeren *Vernede*, *v. d. Poel* en *van Dam van Noordeloos* verzoeken daarvan verschoond te blijven, ten gevolge waarvan eene nieuwe Commissie benoemd wordt, waaronder echter leden der vorige, die geen bezwaar hebben gezien daaraan deel te nemen. Die Commissie is zamengesteld uit de volgende heeren: *J. v. Vollenhoven*, *Keyzer*, *van Heteren Gevers*, *van Beeftingh*, *Prins*, *van den Bergh van Heemstede*, *van Aken*, *Hoekwater* en *van Dorsser*. — Deze Commissie zal in de eerstvolgende vergadering verslag uitbrengen, terwijl, op grond van art. 157 der Provinciale wet, aan den Koning autorisatie zal worden gevraagd, dat de Commissie, ook na de sluiting der Vergadering, vereenigd zal kunnen blijven.

De heer *Vonok* heeft zijn voorstel ingetrokken, om aan den Koning een adres aan te bieden, waarbij aangedrongen wordt op de spoedige aanbieding der wet, bedoeld bij art. 191 der Grondwet. — De heer *Mock* heeft het echter tot het zijne gemaakt, en is dit voorstel aangenomen, eveneens als een voorstel van vier andere heeren, tot aandrang door Gedeputeerde Staten aan de waterschapsbesturen, om hunne reglementen te wijzigen.

Daarna is beraadslaagd over de wijziging van artt. 4 en 29 van het reglement, houdende algemeene beginselen of grondslagen, naar welke de bestaande reglementen van de dijk- en polderbesturen in de provincie Zuidholland gewijzigd, of nieuw daar te stellen reglementen ingerigt zullen moeten worden. — Dit concept is gewijzigd aangenomen.

De Commissie, belast met het ontwerpen van een adres aan den Koning, waarin aangedrongen wordt op maatregelen, ten einde te voorzien in de bezwaren, in sommige gedeelten der provincie ontstaan, ten gevolge der droogmaking van het Haarlemmermeer, brengt rapport uit. — Dat project-adres wordt goedgekeurd en zal den Koning worden aangeboden.

Daarna was aan de orde de beraadslaging over het concept-reglement van orde der vergadering. De Commissie bragt echter eerst rapport uit over het ten deze gedane voorstel van vier leden, houdende wijziging van het beginsel, waarvan dat reglement uitgaat. De Commissie stelde voor, eerst dat beginsel te beslissen, alvorens tot de behandeling van het reglement zelve over te gaan. — Dienovereenkomstig is besloten, en zullen morgen de beraadslagingen over de beginselen, in het voorstel der vier leden vervat, worden gehouden.

's GRAVENHAGE den 22 november.

Naar men verneemt is door de vergadering ter reorganisatie van het Israëlitisch Kerkgenootschap, die alhier hare zittingen houdt, thans eene commissie benoemd, die belast zal zijn met het ontwerpen van een reglement tot bedoeld einde. Die commissie is zamengesteld uit de heeren: mr. *M. H. Godefroi*, voorzitter; *T. Polak Daniels*, mr. *M. J. van Gigch*, dr. *S. I. Mulder* en mr. *S. E. Nijkerk*. De commissie zal zich met de vervulling dier taak bezig houden en, tot dat zij met hare taak in gereedheid zal zijn, zijn de bijeenkomsten der Vergadering geschorst en is zij uiteengegaan.

Provinciale Staten van Zuidholland.

Zitting van vrijdag 22 november.

In deze zitting zijn eenige voor den geregelden gang der werkzaamheden van dat Collegie zeer belangrijke beslissingen genomen. Het voorstel toch van de heeren *de Rouville*, *van Dorsser*, *Hein* en *Hoynck van Papendrecht* is in zijn geheel goedgekeurd, en alzoo door de Vergadering als beginsel aangenomen: 1°, dat, op het besluit der Vergadering, eene aangelegenheid commissoriaal of wel in afdeelingen zal worden behandeld; 2°, dat het geheele getal der leden voor den tijd van iedere zitting zal worden verdeeld in afdeelingen, in ieder van welke een lid van Gedeput. Staten zitting zal nemen; 3°, dat het algemeen verslag der Afdeelingen, evenzeer als de rapporten der Commissien, voor de inlevering aan de Vergadering, zullen worden medegedeeld aan Gedeputeerde Staten of aan de Commissie die met de redactie van het ontwerp was belast, ten einde dit, des noodig, te kunnen wijzigen, of, met vermelding der redenen, onveranderd te laten, en 4°, dat, tot wegneming van bestaande bezwaren, bij de behandeling van het reglement van orde de wijze van het voorstellen en de behandeling van de amendementen zal worden geregeld.

Daarna is het concept-reglement van orde op nieuw verzonden aan deselfde Commissie en zal daarover later beraadslaagd worden. Scheiding der Vergadering tot aanstaanden dingsdag.

ROTTERDAM den 22 november.

Men zegt dat, in verband met de behandeling der stedelijke begrooting voor 1851, gegronde hoop bestaat op de vervulling van den sedert lang geuiten wensch wegens het in beteren staat brengen der binnenwateren hier ter stede.

— Onze stadgenoot, de solo-violist *F. H. Coenen*, heeft den 17 october te Curaçao een concert gegeven, dat onderanderen door den Gouverneur en zijn gevolg werd bijgewoond, en waar hij nieuwe lauweren inoogstte.

— In de gisteren door de Nederlandsche Handelmaatschappij te Amsterdam gehouden veiling van 22468 kranjangs en kanass. en 17 vaten Java suiker is alles tot de volgende prijzen verkocht:

n.° 1.	*f* —	a *f* —	n.° 8.	*f* 28¾	a *f* 29¼	n.° 15.	*f* 33	a *f* 35
» 2.	» —	» » —	» 9.	» 29¼	» » 29¾	» 16.	» 33½	» » 35¾
» 3.	» —	» » —	» 10.	» 29¾	» » 30¼	» 17.	» 35¼	» » 36¼
» 4.	» —	» » —	» 11.	» 30¼	» » 31¼	» 18.	» 35¾	» » 36¼
» 5.	» 27½	» » —	» 12.	» 31½	» » 32¼	» 19.	» —	» » —
» 6.	» —	» » —	» 13.	» 32¾	» » —	» 20.	» —	» » —
» 7.	» 28¾	» » —	» 14.	» 31¾	» » 33¼			

De 17 vaten hebben *f* 34 opgebragt.

— Een particuliere brief, te Amsterdam uit Batavia ontvangen, zegt dat de overwinning onzer troepen op Sambas te Batavia van groot gewigt werd geacht, en er den gunstigsten indruk had gemaakt. Men sprak er van, dat het 13de bataillon derwaarts zou vertrekken, want de Chinezen hebben nog eene zeer sterke schans in hunne magt, en verzamelden zich in den omtrek daarvan, ten getale van wel 25,000.

— Te Amsterdam is een valsch half guldenstuk van *Willem II*, jaartal 1848, ontdekt. Het schijnt van gegoten wit metaal te zijn, is blaauwachtig van kleur en vrij lomp uitgewerkt, vooral in de letters van het omschrift. Ook de kartelrand is niet zuiver.

— De Amsterdamsche dagbladen zeggen dat de heer *G. J. Bruce* aan den Helder ongesteld geworden en het vertrek der oorlogskorvet SUMATRA naar Oostindië dien ten gevolge uitgesteld is.

— Door den breeden kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te Alkmaar is gisteren, uit het vroeger medegedeeld drietal, met eenparige stemmen tot herder en leeraar beroepen de weleerw. heer *A. J. P. Oort*, predikant te Broek in Waterland.

De breede kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te Leeuwarden heeft uit het vroeger medegedeeld twaalftal het volgend zestal geformeerd: dd. *A. Niermeijer*, te 's Heer Arendskerke; *A. Diemont*, predikant bij de Waalsche gemeente te Leeuwarden; *H. de Vries*, te Oudewater; *B. Nachenius*, th. dr., te Sassenheim; *P. A. van der Scheer*, te Hoorn, en *F. Mijsberg*, te Bleskensgraaf.

— Den 3 dezer werd te Gent het 50jarig jubilé van het doctorschap van dr. *J. L. Kesteloot*, vroeger practiserend geneesheer te Rotterdam en 's Gravenhage, later hoogleeraar in de geneeskunde aan de Gentsche Hoogeschool, luisterrijk gevierd. Onderanderen werd door den wel ed. zeer gel. heer dr. *C. A. L. Sander*, gedomicilieerd te Rotterdam, als vertegenwoordiger der Noord Nederlanders bij dit jubel, den feestvierende een hartelijke feestdronk toegebragt.

HELLEVOETSLUIS den 21 dezer. Gisteren na den middag stoomde in zee *Earl of Auckland*, W. Wintle, n. Londen; de wind Z. Z. W. Heden morgen zeilden *Gouverneur van der Eb*, I. Muller, n. St. George d'Elmina; *Maracaïbo*, W. C. Kool, naar Curaçao; *Voorwaarts*, P. H. Pijbes, naar Nizza; *Josina Henriette*, J. J. van der Gouwe, n. Marseille; *Mentor*, K. de Kok, en *Tweelingen*, W. Schep, naar Gibraltar; *Jeune Joseph*, J. Ordronneau, naar Nantes; *Hillechina*, H. H. Brakke, naar Rouaan; *Antoinette*, J. le Vigne, en *Gazelle*, J. Houdu, naar St. Brieux; *la Rose*, J. le Roy, en *Petit Auguste*, F. Parmentier, naar St. Malo; *Anna Martha*, H. B. Korfker, en *Twee Zusters*, E. R. Huisman, naar Belfast; *Jane*, R. Williams, n. Dublin; *Generaal Michiels*, J. F. van Straten, n. Liverpool; *Judy*, J. B. Treatt, n. Swansea; *Wool Packet*, T. W. Taylor, *Margaret*, T. Reddie, *Alkmaar*, I. Heath, en *Elizabeth*, R. Beverley, alle vier n. Londen; *Clara*, T. Dawson, n. Hull; *Piet Hein*, H. A. Harms, en *Gouverneur Baron van Zuylen van Nijevelt*, M. J. Regoort, op avontuur. En arriveerden *Apollo* (st.), W. H. Smith, en *Stad Dordrecht* (st.), J. H. Stuit, van Londen; *Tay*, D. Brown, van Boness, en *Bergens Paquet*, J. Silchenstedt, van Bergen; de wind N.

HELLEVOETSLUIS den 22 dezer. Gisteren morgen stoomde in zee *Gannet*, D. Sullivan, naar Liverpool, en zeilden *Joseph & Mary*, J. Besford, naar Charlestown (E.), en *Try*, J. Howes, n. Liverpool. De gisteren morgen gezeilde schepen zijn wel in zee gekomen, behalve de *Hillechina*, kapit. H. H. Brakke, die bij de Kwak is geankerd. En na den middag arriveerden *Prinses van Oranje* (st.), D. Visser, van Duinkerken; *Tyne*, W. Taylor, van Glasgow, en *Agnes*, A. Minto, van Charlestown (E.). Heden morgen zeilden *Hillechina*, H. H. Brakke, n. Rouaan; *Constantino*, F. Isnardi, naar Newcastle; *London*, G. Watson, n. Macduff; *Fidelity*, J. Geddie, n. Fraserburgh, en *Prosper Adèle*, Despins, n. ..... En arriveerde *Emerald Isle* (st.), R. M. Sawyer, van Hull; de wind Z.

BRIELLE den 22 dezer. Gisteren voor posttijd arriveerde *Rhine* (st.), R. Stranack, van Londen. En zeilden *Isabella Heron*, G. H. Dixon, n. Blyth; *Thomas*, J. Thompson, n. Sunderland, en *Sophia Dorothea*, R. Rose, naar Stettin. Deze zijn op de Reede teruggekomen, doch heden voor posttijd weder gezeild, als ook *Cambridge*, J. Howard, n. Newcastle. Gisteren v. p. stoomde in zee *Enterprise*, G. Oliver, n. Yarmouth, en heden v. p. binn. *Fijenoord* (st.), A. H. Rolfe, van Londen; de wind Z. W. ten Z.

MAASSLUIS den 21 dezer. Heden morgen zeilde *de Hoop*, P. H. Fekkes, naar Dublin; de wind N.

MAASSLUIS den 22 dezer. Heden morgen zeilde *Union*, A. Noble, n. Aberdeen. Kapit. P. H. Fekkes is gisteren bij den Hoek geankerd, en heden mede naar zee gezeild; de wind Z.

BROUWERSHAVEN den 21 dezer. De wind N. O. tot N. N. O. Binnengekomen niets. Naar zee *Valparaiso*, J. van der Meyden, naar Valparaiso; *Prins van Oranje*, J. C. van der Zweep, *Amboina*, E. Bergman, en *Hendrika*, J. Lourens, alle drie naar Batavia.

Volgens brief van kapit. T. Hagen, voerende het fregatschip *Henriette Clasina*, dd. St. Helena 9 october, was hij, na den 17 augustus van Batavia naar Amsterdam vertrokken te zijn, en op de hoogte van de Kaap de Goede Hoop veel storm en slecht weder doorgestaan te hebben, genoodzaakt geweest St. Helena aan te doen; bij het ankeren aldaar door eene hevige bui overvallen, was hij voor de boeg van een Engelsch schip gedreven, en tot behoud van zijn fregat, en om meerdere schade te voorkomen, genoodzaakt geweest den bezaansmast te kappen; het schip had de bakboord-reelings en stutten gebroken en meer andere schade bekomen, doch hoopte de kapitein een en ander te herstellen, ten einde de reis te kunnen voortzetten.

Volgens brief van kapitein K. J. Swart, voerende het barkschip *Drie Gebroeders*, dd. Batavia 26 september, dacht hij den 1 october gereed te zijn om naar Rotterdam te vertrekken. — Volgens brief van kapitein L. van Haften, voerende het barkschip *Japara*, dd. Tabago 2 october, zou hij den volgenden dag de reis naar San Francisco (Californië) voortzetten; alles wel aan boord.

TEXEL den 20 dezer. De wind Z. Z. W. en Z. Binnengekomen *Anna en Elisa*, C. J. Jaski, v. Batavia; *Bremerhaven*, G. L. Sammy, van Baltimore, en G. Richardson van Seaham; gisteren nog A. van Aken van Bordeaux en W. H. Just van Sunderland. Vertrokken niets.

TEXEL den 21 dezer. De wind O. N. O. — O. Binnengekomen *Diana* (st.) en *Roscommon* (st.) v. Londen. Vertrokken *de Snelheid*, J. J. Gorter, naar Suriname; *Herman*, C. Lunde, naar St. Thomas; *Princeton*, O. Page, naar New-York; L. de Boer naar Triest, B. H. Nijman en A. Cacace naar Napels, G. H. Strootman naar Livorno, V. Castellano en N. van den Bos naar Genua, J. J. Mets n. Marseille, L. Sember n. Cadix, D. J. Garcia de Presno n. Bilbao, A. Schievelbein, H. F. Muller en J. H. Hollander n. Ferrol; W. J. Bakker en B. G. Smit naar Bordeaux; H. E. Olsen en G. T. Wilderman n. Liverpool, G. J. van der Velde n. Cardiff, R. P. Jager, J. Z. Potjer, H. Visser, *Ann* (st.) en *Magnet* (st.), alle vijf naar Londen; *Gazelle* (st.) en P. J. Nienhuis naar Hull, T. Buck en M. Thompson n. Sunderland.

AANGEKOMEN: Te HONG KONG 1 september *Whampoa*, W. C. Kuik, van Newport (en zou den 30 dito naar Shanghai vertrekken); *Admiraal Zoutman*, H. G. Hinrichs, en 6 dito *de Roompot*, H. H. de Boer, beiden van Newcastle. Te WHAMPOA 2 dito *Johanna Catharina*, D. C. Claus, van Batavia. Te AMOY 22 augustus *Clara Anna Maria*, P. J. Bakema, 26 dito *Mercurius*, W. Veeneman, en 4 september *Generaal Michiels*, H. Prosser, alle drie v. Singapore. Te MANILLA 29 augustus *Vriendschap*, F. W. E. Schuchard, en 5 september *Reijerwaard*, P. Wieriks, beiden v. Newport. Te BATAVIA 27 dito *Jeannette*, S. Halfweg, van Soerabaija, en zou den 30sten naar Rotterdam vertrekken. Te SINGAPORE 30 *Cornelia*, C. Ehrensperger, v. Newport. Te ST. HELENA 8 october *Emperor*, M'Callum, v. Akyab. Te VALPARAISO 29 augustus *Amalia*, E. de Pauw, van San Francisco; 30 dito *Pio Nono*, J. D. Nordlohne, v. Rotterdam; 16 september *Trekvogel*, M. D. Noordhoek, van San Francisco, en *Marie Julie*, J. Teygeler, van Huaneras. Te CURAÇAO 20 october *Curaçao*, J. Kuyt, v. Rotterdam en Barbados. Te RIO-DE-LA-HACHE 16 dito *Mexico*, P. Kuyt, v. Rotterdam. Te ST. THOMAS 26 dito *Anna Elisabeth*, A. A. Harken, v. Amsterdam. Te TRIEST 9 dezer A. G. Bragt v. Venetië. Te MALTA 2 *Nancy*, Salvy, v. Konstantinopel, en is den 6den n. Rotterdam gezeild. Te BERGEN 4 P. Vernes van Dordrecht, en te KROONSTAD 10 H. K. de Weerd van Antwerpen.

UITGEKLAARD: Van MARSEILLE 15 dezer *Onderneming*, H. G. Flik, naar Rotterdam. De *Margaretha Gesina*, kapitein Stuit, aldaar voor Rotterdam en Amsterdam ladende, zou den 20 december vertrekken.

VERTROKKEN: Van BATAVIA 24 september *Samarang*, D. L. Immink, n. Rotterdam. Van HONG KONG 26 augustus *Adrianus en Jacobus*, P. J. van Emmerik, naar Shanghai. Van SHANHAI 9 september *Palembang*, J. Hoekstra, n. Londen. Van SINGAPORE 10 dito *Margaretha Ida*, H. Hagers, en 27 *Waterloo*, W. W. van Epen, beiden n. Batavia. Van de KAAP DE GOEDE HOOP 21 dito *de Phoenix*, P. J. Kasse, n. Batavia. Van CALLAO 12 dito J. de Wilde n. Antwerpen. Van VALPARAISO in augustus of september *Timor*, J. Koning, n. San Francisco via Talcahuano, en *Diana*, T. Mellema n. Iquique. Van JACMEL 12 october *Lightning*, Dufrocq, en van AUX CAYES 30 september *Aalborg*, Evers, beiden n. Falmouth. Van PATRAS 30 october *Timandra*, Absolon, naar Rotterdam. Van BREMERHAVEN 18 dezer F. Muller, A. J. Prins, G. H. Mulder, G. J. Scholten en A. K. Nieveen (alle vijf van Hamburg) n. Amsterdam; 19 H. G. Heerma en Huisman n. Groningen. Van CUXHAVEN 20 C. Kröger n. Amsterdam. Van SWINEMUNDE 16 G. J. Boiten n. Groningen en D. Fokkes n. Amsterdam. Van MEMEL 16 J. R. Prins en J. J. van der Woude n. Holland.

SMYRNA den 7 dezer. De hoeker *de Hoop*, kapitein K. J. Tolner, is den 21 october jl. onder zeil gegaan om te Samos zijne lading aan te vullen, en den 29sten dier maand met zuiver patent vertrokken. De schoener *Emma Obbina*, kapit. B. A. Potjer, is den 17 october van Triest aangekomen, om hier en in de omstreken, als mede te Samos, vruchten te laden voor Rotterdam.

De schepen *Harald Haarfager*, kapit. Sonne, met balken van Riga naar Rotterdam, *Antina*, C. A. Brouwer, met rogge van Riga naar Holland, en *Amicitia*, J. G. Bossinga, met gerst van Arensburg naar de Maas, zijn den 16 dezer Elseneur gepasseerd.

KIEL den 18 dezer. Het Nederlandsch schip *Geerdina*, kapitein A. H. Schaap, met gerst en boekweit van Wismar naar Amsterdam bestemd, is den 15 dezer op de Holsteinsche kust, nabij Todendorf, gestrand; de bemanning is gered, en ongeveer 480 tonnen gerst zijn onbeschadigd geborgen.

Uittreksel uit de Lloydslijsten van den 19 en 20 november:

Te LONDEN aangekomen 18 J. J. Joosten van Amsterdam en 20 S. J. Zult van Workum. Te ROCHESTER 16 R. Jordan en te NEWHAVEN 15 J. Banks van Rotterdam. Te HULL 17 E. Schaap van Amsterdam; 19 L. E. Koning van Zwolle, W. van Duyn van Alkmaar en S. Ouwehand van Amsterdam. Te SUNDERLAND 17 *Dolphijn*, Bowbyes, van Vlissingen. Te SHIELDS 17 H. J. Mulder van Antwerpen, 18 J. Helmers van Amsterdam, en 19 T. Ramsey v. Rotterdam. Te GRANGEMOUTH 18 G. E. Jonker van Stettin, J. Hawksworth v. Groningen, R. Telfer en te DUNDEE 17 W. Osborne, beiden van Rotterdam. Te LIVERPOOL 19 T. A. Mulder van Amsterdam; uitgeklaard *Blarney* (st.) naar Rotterdam, J. O. Staal naar Nantes, G. Albers en J. A. Hazewinkel, in lading H. de Groot, alle drie naar Dordrecht.

Het schip *Eliza*, kapit. H. H. de Boer, van Amsterdam n. Genua, was den 18 dezer op de hoogte van het Noord-Voorland.

Het schip *Karen Cecilia*, kapitein Hjärne, van Batavia, laatst van Mauritius en St. Helena, naar Amsterdam, is den 19 dezer te Portsmouth binnengeloopen.

Het schip *South Carolina*, kapitein J. Stewart, van Rotterdam naar New-York, is den 10 dezer gepraaid op 50 gr. 17 min. NB. en 12 gr. 35 min. WL.

Het barkschip *Elisabeth en Johanna*, kapitein J. A. Ballot, van Middelburg naar Batavia, is den 12 october gepraaid op 6 gr. NB. en 23 gr. WL.

C A R G A - L IJ S T.

SUOMI, A. TENGSTRÖM, van *Akyab*.
8115 zakken Rijst en 81 zakken Cachou, Gebr. *Nottebohm*.
ANN, TH. GRIFFITH, van *St. Domingo en New York*.
340 ton Verwhout en 51 b. Koffij, *W. Bunge en Co.*

IN LADING LIGGENDE SCHEPEN.

Te Rotterdam:

BELFAST, het Nederl. Kofschip *Pollux*, kapitein *G. R. de Jonge*. Adres ten kantore van *Kuyper, v. Dam en Smeer.*

BELFAST, het Nederlandsch Kofschip *Frouwina*, kapitein *J. G. Bakker*. Adres ten kantore van *Kuyper, van Dam en Smeer.*

DUBLIN, het Engelsch Schoonerschip *Sophia*, kapitein *J. Johns*; vertrekt vóór of op ultimo dezer. Adres ten kantore van *J. van Ommeren Fz. en Co.*

DUNDEE, het Engelsch Schoonerschip *City of Rotterdam*, kapitein *James Lee*. Adres ten kantore van *George Levingston* en van *J. A. Houwens.*

LIVERPOOL, het nieuw gebouwd en gekoperd Nederlandsch Barkschip *Olivier van Noord*, kapitein *O. Kievyt*. Adres ten kantore van *Kuyper, van Dam en Smeer.*

LIVERPOOL, het Russisch Brikschip *Christoph Friedrich*, kapit. *J. C. Ehlers*. Adres ten kantore van *Kuyper, van Dam en Smeer.*

LIVORNO, het Nederlandsch Schoener-Kofschip *Egberdina Anna*, kapitein *J. A. Schuring*. Adres bij *Kuyper, v. Dam en Smeer.*

LONDONDERRY, het Nederlandsch Kofschip *Jezelina*, kapitein *A. W. de Jonge*. Adres ten kantore van *Kuyper, v. Dam en Smeer.*

NAPELS, het Nederlandsch Kofschip *Marie Jeannette*, kapit. *R. H. Barelds*. Adres ten kantore van *Kuyper, van Dam en Smeer.*

NEWRY, het Nederl. Kofschip *Magritha Hillechina*, kapit. *R. S. Oostra*. Adres ten kantore van *Kuyper, van Dam en Smeer.*

TRIEST, het Nederl. Kofschip *Ludolph Theodorus*, kapitein *T. S. Oldendorp*. Adres ten kantore van *Kuyper, van Dam en Smeer.*

TRIEST, het snelzeilend Nederlandsch Schoenerschip *Harmonie*, kapit. *W. J. Wilkens*. Adres bij *Kuyper, van Dam en Smeer.*

VALPARAISO, PANAMA en SAN FRANCISCO, het nieuw gebouwd en gekoperd Nederlandsch Barkschip *Rijswijk*, kapitein *J. R. N. J. Bijl*, hebbende uitmuntende inrigtingen voor Passagiers, om in den loop der maand November te vertrekken. Adres ten kantoren van de Reeders de Heeren *van der Kun en van Schelle*, den Heer *Ed. Serruys* en *Kuyper, van Dam en Smeer.*

Te Vlaardingen:

LISSABON en GIBRALTAR, het Nederl. Hoekerschip *Verwisseling*, kapit. *L. den Breems Hz.* Adres bij *Kuyper, van Dam en Smeer.*

BEURS- EN MARKTBERIGTEN.

MADRID *den 16 November.* Spanje 3 per cents 34$\frac{5}{16}$ a ⅜; dito 4 per cents 12½ a ¾; dito 5 per cents 12¾ a 13; Coupons 7¼ a ½; Rentel. Schuld 3¾ a 4.

PARIJS *den 20 November.* Frankrijk 3 per cents 57. 85 a contant en 58 tegen ultimo; dito 5 per cents 93. 40 a contant en 93. 35 tegen ultimo; de Actien van de Bank 2295; Spanje 3 per cents Binnenl. 34 a contant; dito Passive 4. — A contant sloten de Fransche 3 per cents fondsen 5 en de 5 per cents 20 centimes lager dan gisteren.

Den 21sten. Frankrijk 3 per cents 57. 75 a contant en 57. 70 tegen ultimo; dito 5 per cents 93 a contant en 92. 95 tegen ultimo.

LONDEN *den 20 November.* De 3 per cents Geconsolideerden 97⅛ a ¼ a contant en 97¼ voor rekening; de Gereduceerden 96⅛ a ¼; Rusland, 5 per cents, 108; dito, 4½ per cents, 95½; Spanje, 5 per cents, 18¾ a contant; Brazilië 88 a contant; Mexico 32, zonder Coupon;

Peru 80 voor rekening; dito Uitgestelde 56$\frac{3}{4}$; Holland, 2$\frac{1}{2}$ per cents, 57 a contant. De Wissel op Amsterdam, 19 dezer, 11, 15$\frac{1}{2}$ a 16; op drie maanden 11, 17 a $\frac{1}{4}$, en op Rotterdam 11, 17$\frac{1}{4}$ a $\frac{1}{2}$.

Den 21sten. De 3 per cents Geconsolideerden 97 a 97$\frac{1}{8}$; Holland, 2$\frac{1}{2}$ per cents 56$\frac{1}{2}$ a 57.

***ANTWERPEN** den 21 November.* België 2$\frac{1}{2}$ per cents 49 papier. Spanje 5 per cents 12$\frac{1}{8}$ geld; dito Binnenl. 3 per cents 33 a 33$\frac{1}{4}$.

***AMSTERDAM** den 22 November.* Nederl. Werkel. Schuld, 2$\frac{1}{2}$ pc., 54$\frac{7}{16}$ a 54$\frac{1}{2}$, gebl. 54$\frac{7}{16}$; id., 3 pc., 64$\frac{1}{2}$ a 64$\frac{9}{16}$; idem, 4 pc., 84$\frac{1}{2}$; Aand. Handel-Maatsch., 4$\frac{1}{2}$ pc., 111. België, bij *Rothschild*, 2$\frac{1}{2}$ pc., 45$\frac{11}{16}$ a 45$\frac{13}{16}$, gebl. 45$\frac{3}{4}$ Frankrijk, Certificaten, 3 pc., 52$\frac{1}{4}$ a 52$\frac{3}{8}$, gebl. 52$\frac{1}{4}$. Rusland, bij *Hope en Co.*, 5 pc., 103$\frac{1}{2}$ a 103$\frac{5}{8}$; idem 1828–1829, 5 pc., 102$\frac{1}{4}$; Negotiatie 1831–1833, 5 pc., 93; id. 1840, 4 pc., 85$\frac{1}{4}$; idem bij *Stieglitz en Co.*, 4 pc., 84$\frac{7}{8}$; Nieuwe Engelsche, 4$\frac{1}{2}$ pc., 92$\frac{1}{2}$. Spanje, bij *Ardoin*, 1835, 5 pc., 12$\frac{5}{16}$ a 12$\frac{3}{8}$; id. £ 510, 5 pc., 12$\frac{1}{2}$ a 12$\frac{9}{16}$, gebl. 12$\frac{1}{2}$; idem Onbep. 12 a 12$\frac{1}{16}$; idem Coupons 8$\frac{1}{16}$ a 8$\frac{3}{16}$, gebl. 8$\frac{1}{8}$; Binnenl., 3 pc., 32$\frac{9}{16}$ a 32$\frac{5}{8}$, gebl. 32$\frac{9}{16}$. Portugal, te Lond., 4 pc., 33$\frac{3}{8}$ a 33$\frac{7}{16}$, gebl. 33$\frac{7}{16}$. Oostenrijk, Metaliek, 5 pc., 69 a 69$\frac{1}{8}$; idem, 2$\frac{1}{2}$ pc., 36$\frac{3}{4}$ a 36$\frac{7}{8}$; idem Nieuwe 1849, 5 pc., 74$\frac{1}{4}$ a 73$\frac{5}{16}$, gebl. 74$\frac{5}{16}$. Peru, te Londen, 4$\frac{1}{2}$ pc., 77$\frac{1}{2}$. Mexico, te Londen, 5 pc., 28$\frac{7}{8}$ a 29$\frac{3}{16}$, gebl. 29$\frac{1}{8}$.

***AMSTERDAM** den 22 November.* Hamburg 2 maanden *f* 35$\frac{3}{16}$, idem zigt *f* 35$\frac{7}{16}$. Londen 2 maanden *f* 11. 70 pap., idem zigt *f* 11. 75. Lissabon en Porto 3 m. *f* 41. Petersb. 2 m. *f* 181. Disconto 2 pc.

***ROTTERDAM** den 22 November.* Nederlanden Werkel. Schuld, 2$\frac{1}{2}$ pc., 54$\frac{1}{4}$ l. k., 54$\frac{3}{8}$ h. k.; idem idem, 4 pc., 84$\frac{1}{2}$. België, bij *Rothschild*, 2$\frac{1}{2}$ pc., 45$\frac{1}{2}$ l. k., 45$\frac{9}{16}$ h. k. Spanje, *Ardoin*, £ 170, 5 pc., 12 l. k., 12$\frac{1}{16}$ h. k.; Binnenl. a *f* 6000, 3 pc., 32$\frac{5}{8}$ l. k., 32$\frac{3}{4}$ h. k., 32$\frac{11}{16}$ gebl. k.; Oude en Nieuwe Coupons *Ardoin* 8 l. k., 8$\frac{1}{16}$ h. k. Oostenrijk N. Metaliek, 5 pc., 36 l. k., 36$\frac{1}{8}$ h. k. Mexico, 1846, 5 pc., 29 l. k., 29$\frac{1}{16}$ h. k.

***AMSTERDAM** den 22 November.* TARWE zonder handel. — ROGGE in één doen: 122 ℔ Wittinne *f* 172; 116 ℔ Gedroogde *f* 152. GERST: 102 ℔ N. Zeeuwsche Winter *f* 130. — HAVER bij gerijven als voren: 72, 75 ℔ Voeder *f* 92, *f* 95; 77 ℔ dito *f* 98; 85 ℔ Fijne *f* 113. — KOOLZAAD, op 9 vaten Olie te leveren in Nov. eerstk. £ 56. — LIJNZAAD flaauwer: 109, 110 ℔ Riga *f* 265; 109, 110 ℔ Arch. *f* 285; 111, 112 ℔ Koningsb. *f* 270 — RAAPOLIE: op 6 w. *f* 35$\frac{1}{4}$; Vlieg. *f* 34$\frac{1}{4}$; 1 Dec. eerstk. *f* 33$\frac{3}{4}$ a *f* 34; 1 Mei eerstk. *f* 34$\frac{1}{4}$ a $\frac{1}{2}$; 1 Sept. eerstk. *f* 34$\frac{1}{4}$. — LIJNOLIE: op 6 w. *f* 34$\frac{1}{4}$; Vlieg. *f* 33$\frac{3}{4}$ a *f* 34. — HENNEPOLIE: op 6 w. *f* 37. — RAAPKOEKEN, per 1040 st., *f* 60 a *f* 65. — LIJNKOEKEN, per 104 st., *f* 7$\frac{1}{2}$ a *f* 11$\frac{1}{2}$.

***DORDRECHT** den 21 November.* Heden waren de middelprijzen der volgende Artikelen per mud: Witte Tarwe *f* 7. 40, Roode dito *f* 6. 50, Rogge *f* 5. 90, Vroege Gerst *f* 4. 20, Late dito *f* 4. 10, Ongepelde Spelt *f* 3, Boekweit *f* 5. 80, Haver *f* 2. 60, Witte Boonen *f* 8. 50, Groene Erwten *f* 8. 20, Paardenboonen *f* 4. 70, Raapolie, het vat, *f* 35. 75, Lijnolie idem, *f* 35. 75, Koolzaad, het mud, *f* 10. 50, Lijnzaad, idem, *f* 9. 60.

***SCHIEDAM** den 22 November.* Jenever, het Nederl. Vat, zonder fust, *f* 14. 25; Amst. proef, idem idem, *f* 15. 50. Zonder de belasting.

OPENBARE VERKOOPINGEN
VAN HUIZEN, ENZ.,
DONDERDAG DEN 21 NOVEMBER.

Het *Huis*, *Pakhuis*, *Kantoor* en *Erve*, aan de noordzijde van het Vasteland, C/3, n.° 424/408. In trekgeld *f* 12800, verkocht.

Het *Winkelhuis*, *Bovenhuis*, *Kelder* en *Erve*, aan de westzijde van den Schiedamschendijk, C/3, n.° 485/504. In trekgeld *f* 5575, daarboven *f* 380, verkocht.

N.° 1. Het *Pand*, bestaande in *Koetshuis*, *Stalling*, *Hooizolders*, *Bovenhuis*, *enz.* en *Erve*, aan het Haagscheveer, F/6, n.° 314/406.

N.° 2. Het *Pakhuis*, *Zolder* en *Erve*, achter N.° 1 in zekeren Gang, uitkomende in de Kikkersteeg, F/6, n.° 314/406.

Gecombineerd om *f* 23365 verkocht.

N.° 3. Het *Pand*, bestaande in *Koetshuis*, *Stalling*, *Bovenhuis*, *enz.* en *Erve*, aan de westzijde van de Bierstraat, op den hoek der Dwars-Bierstraat, A/1, n.° 395/427. In trekgeld *f* 11500, daarboven *f* 100, verkocht.

N.° 4. De *Stalling*, *Bovenhuis* en *Erve*, aan de oostzijde van de Bierstraat, A/1, n.° 392/432. In trekgeld *f* 4550, verkocht.

N.° 5. Het kamp *Weiland*, groot 2 Bunders 34 Roeden 50 Ellen, gelegen in den Koolschen Polder, aan de Kruiskade.

N.° 6. Een *dito* als voren, groot 2 Bunders 33 Roeden 30 Ellen.

N.° 7. Een *Dito* als voren, groot 2 Bunders 28 Roeden 30 Ellen.

N.° 8. Een *Dito* in den Koolschen Polder, aan den Binnenweg, groot 2 Bunders 98 Roeden 20 Ellen.

Gecombineerd om *f* 18690 verkocht.

BEKENDMAKING.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Stad *ROTTERDAM* brengen, uit naam van den Heer Commissaris des Konings in de provincie Zuidholland, ter kennis van alle belanghebbenden, dat bij resolutie van Zijne Excellentie den Heer Minister van Finantien van den 21sten November 1850 bepaald zijn de prijzen, het opgeld daaronder begrepen, waarvoor de Collecteurs, Splitters en Debitanten der Staats-Loterij de Loten en Gedeelten daarvan, voor de *derde* week der trekking van de Laatste Klasse der 212de Loterij, zullen mogen uitgeven, te weten:

Bij verkoop:			*Bij verhuring:*		
Geheele	Loten	*f* 81. —.	Geheele	Loten	*f* 43. —.
Halve	„	- 40. 50.	Halve	„	- 21. 50.
Vijfde	„	- 16. 20.	Vijfde	„	- 8. 60.
Tiende	„	- 8. 10.	Tiende	„	- 4. 30.
Twintigste	„	- 4. 05.	Twintigste	„	- 2. 15.

Wordende de belanghebbenden bij deze herinnerd, dat, bij Art. 3 van Zijner Majesteits besluit van 6 Januarij 1831, n.° 68 (*Staatsblad* n.° 2), uitdrukkelijk is vastgesteld, dat de Collecteurs, Splitters en Debitanten gehouden zijn om zich naar die prijsbepaling te regelen, en dezelve gedurig ter inzage voor het Publiek beschikbaar te hebben.

Rotterdam den 22 *November* 1850.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
D. BLANKENHEYM, *L. P.*
Ter ordonnantie van dezelve,
STORM VAN 'S GRAVESANDE.

KENNISGEVING.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Stad *ROTTERDAM* geven bij deze aan de Ingezetenen kennis, dat het zoogenaamde Wijkbureau, alwaar ook de Attestatien de Vita worden afgegeven, uit het benedengedeelte van het Raadhuis, bij den ingang in de Stadhuissteeg, is verplaatst naar de bovenste Verdieping, naast het Bureau van den Burgerlijken Stand; en dat aldaar alsnu voortaan zal worden gevaceerd tot het ontvangen en afgeven der Getuigschriften enz. wegens inkomen in de gemeente en verhuizing naar elders, tot het aannemen der vereischte kennisgevingen betreffende de uitoefening of verplaatsing van Tapperijen en tot de afgifte van de Attestatien de Vita.

Tot meerder gemak van de Gepensioneerden en Gegageerden zal evenwel bij den aanvang van elk kwartaal, op de daartoe telken reize aan te kondigen bijzondere dagen, tot de afgifte der Attestatien de Vita voor alsnog in het oude hier boven genoemde Locaal beneden worden gevaceerd.

Rotterdam den 22 *November* 1850.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
D. BLANKENHEYM, *L. P.*
Ter ordonnantie van dezelve,
STORM VAN 'S GRAVESANDE.

*** Bij verschillende Vonnissen van de Arrondissements-Regtbank te Rotterdam, van den 18 November 1850, zijn ter Requisitie van het Openbaar Ministerie bij dezelve, onder *Curateele* gesteld, de Personen van:
ELISABETH MARIA CURVERS,
CAREL LODEWIJK REPKE en
MEINDERT BENEDICTUS,
allen verpleegd in het Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen te Rotterdam.

De Kinderen en Behuwdkinderen van wijlen Vrouwe ARIJNA VAN DER POT, in leven Weduwe van den Wel Ed. Gestrengen Heer Mr. N. J. A. C. HOFFMANN, betuigen hunnen opregten dank voor de menigvuldige bewijzen van deelneming, hun bij het smartelijk verlies hunner dierbare Moeder en Behuwdmoeder betoond.

Getrouwd

Mr. C. A. VAN KERCKHOFF
en
M. J. DE BRUYN.

Rotterdam
den 21 *November* 1850.

Heden overleed, na een langdurig en geduldig lijden, tot mijne en mijner Kinderen diepe droefheid, mijn hartelijk geliefde Kleinzoon, JOHANNES MALEFEYT, in den jeugdigen leeftijd van 17 jaren.

Uit aller naam,
Wed. J. MALEFEYT,
geb. DE KOK.

Rotterdam
den 15 *November* 1850.

Onze waarde Zoon, JAN BERTRAM, werd den 20 Augustus laatstleden, in den ouderdom van dertig jaren, te *Bezoekie* (eiland Java) door den dood van ons weggenomen.

Rotterdam
den 21 *November* 1850.
Eenige kennisgeving.

J. B. BREUKELMAN.
G. BREUKELMAN,
V. D. TUUK.

Heden overleed mijne geliefde Echtgenoot, HERMINA ELIZABETH MARIA GODOU, in den ouderdom van ruim 74 jaren, na eene gelukkige echtvereeniging van 40 jaren.

Rotterdam
den 22 *November* 1850.

ANGELUS VERSNEL.

Heden overleed, in den ouderdom van ruim 72 jaren, de Edel Achtbare Heer C. M. DE VRIJ, *Plaatsvervangend Kantonregter van het Tweede Kanton dezer Stad.*

Rotterdam den 22 *November* 1850.
Eenige kennisgeving.

KONINKLIJKE ZUIDHOLLANDSCHE SCHOUWBURG,
onder directie van den Heer ***A. PETERS.***

Op Saturdag den 23 November 1850: **DE MARKIEZIN DE SENNETERRE**, Tooneelspel in drie bedrijven, naar het Fransch van *Mélesville* en *Duveyrier*, door *B. L.* Gevolgd door: **HET TWEEDE HUWELIJKSJAAR**, of *Wie heeft er schuld?* Blijspel met Zang, in één bedrijf, naar het Fransch van *Scribe*, door *W. Greeven* (nooit alhier vertoond). — Aanvang des avonds **ten 6 ure.**

Verwacht: GRAAF HERMAN, EEN HUISELIJK DRAMA, Tooneelspelen; MADEMOISELLE DANGEVILLE, DE BRUIDSCHAT VAN AUVERGNE, Vaudevilles.

PHILHARMONISCHE VEREENIGING.

4DE **CONCERT**, op DINGSDAG den 26 November 1850, in de **Zaal** der **Maatschappij tot Nut van 't Algemeen**, in den Oppert, onder leiding van den Heer ***J. FR. DUPONT.***

Ouverture *Iphigenie en Tauride*, van GLUCK.
Symphonie in Es Dur, van MOZART.
Ouverture *Meerestille und Glückliche Fahrt*, van MENDELSSOHN.
Symphonie N.° 3 (*Eroica*), van BEETHOVEN.

De **Toegangbiljetten**, a **99** *Cents*, zijn te bekomen bij den Muziekhandelaar ***W. C. de Vletter,*** en des avonds aan de Zaal.

J. F. STUTTERHEIM, *Secretaris.*

*** NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

De DIRECTIE maakt, ingevolge het **94ste** [...] Artikelen van Overeenkomst van het eerste tijdperk [...] Maatschappij, bekend, dat door den Raad, in desze[...] zitting van heden, in overeenstemming met de bepalin[...] van het **92ste** en **9**3de der evengenoemde Artikelen, [...] besloten tot de **UITKEERING van een DIVIDE**[...] over het Boekjaar **1849** ten bedrage van **vijf en veer**[...] **Gulden een en twintig Cents** voor elk Ge[...] Aandeel in de Oude Vennootschap, groot *f* **1000**, staan[...] ***op naam;*** van **twee en twintig Gulden zest**[...] **en een halve Cent** over elk Half Aandeel, gro[...] *f* **500**, als boven, en van **elf Gulden dertig en ee**[...] **halve Cent** over elk Kwart Aandeel, groot *f* 25[...] als boven, en zij verwittigt dien ten gevolge de Houde[...] van Aandeelen ***op naam*** dat, overeenkomstig den inho[...] der bij die Aandeelen behoorende Dividend-Bewijzen, t[...] de Betaling, tegen intrekking van het vijftiende [...] laatste derzelve, zal worden gevaceerd bij de Nederlan[...] sche Bank te Amsterdam, en wel aanvangende met d[...] tweeden December 1850.

Amsterdam den 22 *November* 1850.

VAN DER OUDERMEULEN, *President.*
GOUDSWAARD, *Directeur, fung. Secretar*[...]

*** NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

De DIRECTIE maakt bekend dat, ten gevolge d[...] [illegible] de Rekening van het **Reserve-Fonds** over het eers[...] tijdperk der Maatschappij, het **Aandeel** in genoem[...] Reserve-Fonds bedraagt *Vijfhonderd Negen en Dert*[...] *Gulden Vier Cents*, voor elk Geheel Aandeel in de **Oud**[...] **Vennootschap** groot ***f* 1000;** — *Tweehonderd Neg*[...] *en Zestig Gulden Twee en Vijftig Cents* voor elk H[...] Aandeel, groot ***f* 500,** — en *Honderd Vier en Dert*[...] *Gulden Zes en Zeventig Cents* voor elk Kwart Aandee[...] groot ***f* 250.** — En dat naar aanleiding hiervan, ove[...] eenkomstig het door den Raad in deszelfs zitting va[...] heden beslotene, de bij de Aflossing der *Ongestempelde* Aa[...] deelen afgegevene Bewijzen van Aandeel in het Reserve[...] Fonds, met bovenvermelde Bedragen, bij de Nederlandsch[...] Bank zullen betaalbaar zijn, aanvangende den 2den De[...] cember **1850**; terwijl aan de Houders van Gestempeld[...] Aandeelen, of hunne Gemagtigden, overeenkomstig d[...] Aankondiging van **19** Julij ll., voor elk geheel Aande[...] Een en Een Half Nieuw Aandeel zal worden afgegeve[...] en over de Onderdeelen in evenredigheid, met uitkeerin[...] in Geld van het Saldo van *Negen en Dertig Guld*[...] *Vier Cents* voor elk Geheel, *Negentien Gulden Tw*[...] *en Vijftig Cents* voor elk Half en *Negen Gulden Zes* [...] *Zeventig Cents* voor elk *Kwart Aandeel*, en zulks teg[...] Voldaanteekening in een daartoe bestemd Register, en o[...] zoodanige tijdstippen, als nader door de Directie zull[...] worden aangekondigd.

Amsterdam den 22 *November* 1850.

VAN DER OUDERMEULEN, *President.*
GOUDSWAARD, *Directeur, fung. Secretar*[...]

Het *Afzetten* van een *Been* verhinderd door de

ZALF EN PILLEN VAN HOLLOWA[...]

Uittreksel uit een Brief van den Heer SMITH, woonachtig in de Kap[...] [illegible] ***Holloway:*** „Waarde Heer, ik acht het eenen pligt, u en het Publi[...] kennis te geven van eene bewonderenswaardige genezing van mijn Be[...] door uwe **Zalf** en **Pillen.** Ik had, namelijk, nu drie jaren geleden, een[...] zware wond aan een Been; ik raadpleegde de meest bekende Genees- e[...] Heelkundigen in deze Stad, welke mij te kennen gaven dat niets mijn lev[...] kon redden dan het afzetten van het lijdende deel. Toen werd mij door een ervaren Geneesheer aangeraden uw[...] **Zalf** en **Pillen** te gebruiken, waardoor mijn Been binnen korten tijd genas en even sterk als vroeger is geworden."

Zijn op *franco* aanvraag a contant te bekomen bij den Heer **N. C. M. VAN SOMEREN BRAND,** Depôthouder t[...] **Dordrecht;** aan het Hoofd-Depôt bij den Heer **J. STRAATMAN,** te **'s Hertogenbosch;** als mede te **Londe**[...] Strand, **244,** *Holloway's Etablissement. — Door het vermeerderd debiet zijn de **prijzen** thans de volgende:*

DOOSJES PILLEN van *f* 0. 90, *f* 2. 10, *f* 3. 30, *f* 7. 75, *f* 15. 50, *f* 23. 50.
POTJES ZALF....... „ - 0. 90, - 2. 10, - 3. 30, - 8. 15, - 15. 90, - 23. 90.

*** OPENBARE VRIJWILLIGE VERKOOPING.

De Notarissen *JAN VAN DER HOOP Jac. Zn.* en *BASTIAAN VAN STAVEREN*, residerende te Rotterdam en Delfshaven, als last hebbende van hunne Principalen, zijn voornemens om op Vrijdag den 29 November 1850 te veilen en op Vrijdag den 6 December 1850 te verkoopen, beide des avonds ten 5 ure, in de Herberg *de Vergulde Zwaan*, te Delfshaven:

N.° 1. Een gunstig gesitueerd **HUIS** en **ERVE**, waarin sedert vele jaren met goed succes een **Kruideniers winkel** wordt uitgeoefend, staande en gelegen aan de westzijde van de Oude Haven, bij de Sluis, wijk A, n.° 115, te Delfshaven, Kadaster sectie A, n.° 686. Aangeslagen in de Grondbelasting over 1850 tot *f* 22. 97. Zijnde het Benedenhuis verhuurd voor *f* **130** per jaar, terwijl het Bovenhuis is in eigen gebruik.

N.° 2. Een **HUIS** en **ERVE**, aan de oostzijde van de Schie, wijk B, n.° 83, te Delfshaven, Kadaster sectie A, n.° 43. Aangeslagen als voren tot *f* 10. 72 en verhuurd voor *f* **1. 40** per week.

N.° 3. Een **HUIS** en **ERVE**, in de Wijdesteeg, wijk A, n.° 73, te Delfshaven, Kadaster sectie A, n.° 627. Aangeslagen als voren tot *f* 4. 60. Verhuurd voor **50** *Cents* per week.

N.° 4. Een **HUIS** en **ERVE**, in de Wijdesteeg voornoemd, wijk A, n.° 80, Kadaster sectie A, n.° 634. Aangeslagen als voren tot *f* 6. 13. Verhuurd voor *f* **1. 05** per week.

N.° 5. Een **HUIS** en **ERVE**, aan den Rotterdamschendijk, wijk D, n.° 45, te Delfshaven, Kadaster sectie A, n.° 314. Aangeslagen als voren tot *f* 7. 67. Verhuurd voor *f* **1. 45** per week.

N.° 6. Een **PAKHUIS** en **ERVE**, in het Melkmeidsteegje, wijk A, n.° 107, te Delfshaven, Kadaster sectie A, n.° 666. Aangeslagen als voren tot *f* 3. 58. In eigen gebruik. En

N.° 7. Drie **HUIZEN** en **ERVEN**, verdeeld in verschillende **Woningen**, en een **PAKHUIS** of **SCHUUR** met **OPEN PLAATS**, zoo aan de oostzijde van de Nieuwehaven als aan den Rotterdamschendijk te Delfshaven, wijk D, n.s 46, 47, 48, 137 en 138, Kadaster sectie A, n.s 900, 901, 312 en 313. Aangeslagen als voren tot *f* 47. 96. Verhuurd in Percelen, voor *f* **7. 65** per week.

Alles te aanvaarden met 1 Februarij 1851.

Nadere informatien zijn te bekomen bij gemelde Notarissen, en zullen de Panden twee dagen vóór en op den dag der veiling, van des middags 12 tot 2 ure, kunnen worden bezigtigd, op vertoon van een Permissiebiljet van gezegde Notarissen.

*** De **Gebruikers** van het **GAZ-LICHT** binne[...] deze Stad, welke gedurende het aanstaande **St. Nicolaas Feest** mogten verlangen hunne ***Lichten*** langer dan de [...] hun Contract bepaalde Uren ***te willen*** branden, worde[...] bij deze herinnerd aan hunne verpligting, om zul[...] *schriftelijk*, met juiste opgave der Lichten en Tijd, [...] het Kantoor der Gaz-Fabriek, aan het Nieuwewerk, [...] declareren, tegen een Bewijs dier aangifte, vóór of [...] den 4den December aanstaande, ten einde onaangena[...] heden voor te komen.

*** MALAGA CITROENE[...]

te Koop, aangebragt per het Schip *Frouke Egberdi*[...] Kapitein *Lukje*, bij eene enkele Kist, Zeestuks a *f* [...] contant zonder korting. Te bevragen bij *LENERS*[...] *& Co.*, te Rotterdam.

*** ENGELSCHE TAAL.

De gelegenheid wordt aangeboden, door een **grond**[...] **Onderrigt** deze Taal SPOEDIG *vlug te kunnen sprek*[...] *goed te verstaan*, en *naar Handel te corresponder*[...] Bepaalde uren van des avonds **6** tot **8** en van **8** tot **10** u[...] Het **Engelsch schrijven** en **Boekhouden** zal [...] bijzondere aanmerking komen. PRIVAAT-STUDI[...] voor deze Stad, *Overschie*, *Schiedam* en *Delft* driem[...] per week. Reflecterende *franco* Brieven A, Bureau de[...] Courant.

*** In een **Mode-Magazijn** wordt gevraagd e[...]

JUFVROUW,

voor het vervaardigen van GEKLEEDE MUTS[...] Adres bij den Boekhandelaar *K. A. ENKLAAR* [...] de Kleine Draaisteeg, alhier.

*** DIRECTEUREN van de BANK van LEEN[...] der Stad *ROTTERDAM* zullen, op Donderdag [...] 12 December 1850 en volgende dagen, doen verko[...] al de **PANDEN** die verstaan zijn (van de maanden [...] **Augustus** en **September** 1849). Diegenen d[...] verkooping van hunne Panden willen voorkomen, [...] de Interessen daarvan moeten afdoen, vóór of u[...] op Maandag den **9** December **1850.**

Te *Rotterdam*, bij JAN ARRENBERG & C[...]

HANDELINGEN
DER
STATEN-GENERAAL.

STAATS-BEGROOTING
voor het Dienstjaar 1851.

Onder dagteekening van den 19 november 1850 heeft de Commissie van Rapporteurs het Verslag vastgesteld wegens het onderzoek in de Afdeelingen der Tweede Kamer van de ontwerpen van wet tot vaststelling der begrootingen voor 's Rijks uitgaven over het dienstjaar 1851, en tot voorziening in de middelen tot dekking dier uitgaven. Dat Verslag vangt aan met eenige algemeene beschouwingen, in de volgende 14 §§ vervat:

§ 1. Reeds dadelijk bij den aanvang der overweging, hebben vele leden de aanmerking niet kunnen terughouden dat de tijd, dien de Tweede Kamer aan de behandeling der Staatsbegrooting kan wijden, in verhouding tot den omvang en het gewigt van den arbeid, vrij beperkt is. De leden mogen toch niet uit het oog verliezen dat de Eerste Kamer, evenzeer als de Tweede, met opzigt tot het gezet overwegen der Staatsbegrooting hare regten heeft, en dat de aangelegenheid die het hier geldt, zoo men niet noodeloos stremming en onzekerheid wil doen ontstaan, vóór het einde des jaars geheel geregeld moet zijn. Nu is het wel waar, dat ditmaal de latere bijeenroeping der Kamers ook op het tijdstip van de indiening der Staatsbegrooting invloed heeft gehad, en dat in gewone tijden, als de jaarlijksche Vergadering der Staten-Generaal op den derden maandag van september geopend wordt, die indiening in den regel eenige weken vroeger dan thans mag verwacht worden, maar het laat zich toch niet ontkennen, dat ook in die gewone tijden zich ééne oorzaak van vertraging in dezelfde, zoo niet in meerdere mate zal doen gevoelen. Altijd moet namelijk, bij de tegenwoordige regeling der zaak, na het aanbieden der begrooting, een geruimen tijd verloopen, gedurende welken de Tweede Kamer haren arbeid daaraan niet kan aanvangen, omdat de stukken nog niet gedrukt en in handen der leden zijn. Men nam daaruit aanleiding om der Regering in bedenking te geven, of in een volgend jaar de Staatsbegrooting niet zóó vroegtijdig door haar in gereedheid kon worden gebragt, dat al de daartoe behoorende stukken vooraf wierden gedrukt en dus onmiddellijk na de indiening de wetsontwerpen, met al wat daartoe behoort, geheel volledig in handen der leden gesteld.

§ 2. Algemeen heeft men erkend, dat de tegenwoordige begrooting, wat hare inrigting betreft, van zucht tot verbetering getuigt. Men stelt er prijs op, dat de leden der Kamer ditmaal in de gelegenheid zijn gesteld, om de geraamde uitgaven over 1851 te vergelijken met hetgene voor dezelfde behoefte over 1849, en dus over het laatste dienstjaar, waarvan de uitkomsten met genoegzame zekerheid bekend zijn, werkelijk is uitgegeven. Zoo doende laat zich den grond, waarop de ramingen steunen, beter beoordeelen dan bij het vaststellen van vroegere Staatsbegrootingen mogelijk was. Maar juist omdat men aan deze verbetering gewigt hecht, mag men niet onopgemerkt laten, dat ten aanzien der vergelijking tusschen de thans aangevraagde en in 1849 werkelijk gedane uitgaven de toelichtende staat van het eene hoofdstuk zeer veel minder volledig is dan die van het andere. Er zijn hoofdstukken, zoo als het VIIIste en Xde, waarvan de toelichtende staten de over 1849 gedane uitgaven alleen artikelsgewijze, en dus zoo veel mogelijk zamengetrokken, opgeven, in plaats van het cijfer voor iederen post of ieder onderdeel te noemen. Dat zoo doende de vergelijking slechts zeer onvolkomen kan zijn, en dat dit vooral dáár het geval moet wezen, waar onder één enkel artikel veelsoortige uitgaven tot een zeer aanmerkelijk bedrag zijn uitgetrokken, behoeft geen betoog. Tot voorbeeld kan men wijzen op het 12de artikel der begrooting van het Departement van Marine, waarbij voor het materieel der zeemagt in éénen enkelen, veel te veel omvattenden post *f* 1,138,600 staat uitgetrokken. De toelichtende staat leert nu wel, dat die som *f* 30,012. 80½ minder bedraagt dan hetgene voor dezelfde behoefte over 1849 is uitgegeven, maar niet de minste aanwijzing is voorhanden omtrent hetgene toen voor houtwaren, metalen, stoomwerktuigen, artillerie-behoeften enz., ieder afzonderlijk, benoodigd is geweest. Men ziet niet in, waarom hier niet zoodanige splitsing in de opgave der voor 1849 gedane uitgaven bewerkstelligd had kunnen worden, als men bijv. bij het Departement van Finantien voor de uitgaven van dien tak van beheer, in verre de meeste gevallen mogelijk heeft geacht.

§ 3. Nog in een ander opzigt zijn de tegenwoordige begrootings-wetten, of liever is de algemeene toestand van 's Lands finantien niet zoodanig toegelicht, als noodzakelijk moet worden geacht, om de Staten-Generaal tot de vervulling van den veelomvattenden pligt, hun bij art. 119 der Grondwet opgelegd, volkomen in staat te stellen. Nog altijd is bij de Kamer geene latere staatsrekening dan die over het dienstjaar 1845 ontvangen, terwijl toch zeer zeker de staatsrekeningen der beide volgende dienstjaren reeds bij haar hadden kunnen worden ingeleverd. Zoo doende mist men een gewigtig element, om de uitkomsten van het verledene met de aangevraagde behoeften voor de toekomst te vergelijken. Al bestaat er ook reden om te gelooven dat de schuld van die vertraging in de inzending der staatsrekeningen niet of niet uitsluitend bij de Regering ligt, maar voor een goed deel aan de Algemeene Rekenkamer moet worden geweten, gevoelt men zich toch verpligt met den meesten ernst en nadruk zich daarover te beklagen. Sommige leden hechtten aan dit punt zoo veel gewigt, dat zij bepaaldelijk de vraag wilden gedaan hebben, of niet nog vóór den aanvang der beraadslaging over de tegenwoordige begrootingswetten, ten minste de staatsrekening van 1846 bij de Kamer kon worden ingezonden.

Het gemis der laatst afgeslotene staatsrekeningen wordt bij de Kamer te meer gevoeld, omdat de aanbieding van regeringswege der jaarlijksche verslagen omtrent het gebruik der geldmiddelen heeft opgehouden. Men is daardoor ten eenen male verstoken van het licht, dat deze staatsstukken over den toestand der finantien, vooral ook wat de gesteldheid der bijzondere en gedeponeerde fondsen betreft, plagten te verspreiden. Het laatste overzigt omtrent den toestand der schatkist, dat zich in het bezit der Kamer bevindt, wijst dien toestand op 1 januarij 1848 aan. Men mag de opmerking niet verzwijgen, dat sedert de herziening der Grondwet, waarbij dan toch ook het brengen van verbetering in het geldelijk beheer en het verkrijgen der meest mogelijke openbaarheid en helderheid omtrent het gebruik van 's Lands geldmiddelen beoogd werd, de Staten-Generaal, wat de kennis in dit laatste opzigt betreft, meer verloren dan gewonnen hebben. Eenige leden voegden er bij, dat de Regering tot dusverre in gebreke is gebleven, om de inlichtingen te geven, die bij het verslag, door eene Commissie uit de Kamer den 10 september 1849 uitgebragt op het in februarij van dat jaar ingediende verslag betrekkelijk de algemeene begrooting over de dienstjaren 1846 en 1847, met aandrang werden gevraagd; terwijl anderen nog te kennen gaven, dat indien zoodanige stukken als de vroegere verslagen omtrent het gebruik der geldmiddelen, over de laatste jaren bij het Departement van Finantien zijn opgemaakt, de mededeeling daarvan aan de Kamer zeer wenschelijk zou zijn.

§ 4. Het gezamenlijk cijfer der voor de dienst van 1851 aangevraagde uitgaven heeft bij vele leden een minder gunstigen indruk gemaakt en zelfs een gevoel van teleurstelling opgewekt. Zij meenden in dat cijfer zelf, en nog veel meer in de bijzonderheden der tegenwoordige begrootings-wetten, het bewijs te vinden, dat bij de Regering over het algemeen de overtuiging der behoefte aan naauwgezette spaarzaamheid nog niet zóó levendig is en niet zóó onveranderlijk bij het gebruik van 's Lands geldmiddelen tot rigtsnoer strekt, als men wenschelijk en noodzakelijk moet achten. Al meende men ook aan dat, ten gevolge van al het gebeurde bij de Grondwetsherziening, de verwachting van de besparingen, die, zonder benadeeling van de gewigtige belangen des Rijks, in de gewone jaarlijksche uitgaven tot stand te brengen zijn, te hoog gespannen is geworden; al erkent men tevens dat, wanneer eenmaal inkrimpingen en vereenvoudigingen van eenig belang bewerkstelligd zijn, het voortgaan op dien weg met iederen voetstap moeijelijker wordt, dan kan men toch niet ontveinzen, zich te hebben voorgesteld dat het standvastig doorgezet stelsel van bezuiniging op de Staatsdienst, van hetwelk in de aanspraak des Ministers van Finantien van den 14 october jl. gesproken wordt, betere, meer in het oog vallende vruchten zou opleveren, dan die waarvan de thans ingediende Staatsbegrooting blijken draagt. Indien ook, bij het behoud van het tegenwoordig stelsel van uitgaven, geene zeer afdoende bezuiniging op de Staatsbegrooting meer te verkrijgen ware geweest, dan had men toch van eene Regering als de tegenwoordige mogen verwachten, dat zij meer dan tot nu toe naar dat doel zou hebben gestreefd, door met krachtige hand en onverzettelijken wil alles af te snijden wat slechts naar weelde zweemt en vooral door het geven van eene betere, vereenvoudigde inrigting aan de verschillende takken van het Staatsbeheer. Uit dit laatste oogpunt zouden sommige leden het zeer wenschelijk hebben geacht, dat de Regering bij het indienen der tegenwoordige begrooting meer bepaald en duidelijk hare inzigten omtrent de grondslagen, waarop de huishouding van Staat voortaan moet worden gevestigd, had opengelegd.

§ 5. Terwijl men zich omtrent de speciale posten van uitgave, waarop door een grooter of kleiner aantal leden nog aanmerkelijke besparing mogelijk wordt geacht, aan de opmerkingen gedraagt, die in den verderen loop van dit verslag, naar de volgorde van de hoofdstukken der begrooting gerangschikt, voorkomen, meent men hier nog meer in het algemeen te moeten aanmerken, dat reeds door het gestadig letten op schijnbare kleinigheden zeer wezenlijke bezuiniging te verkrijgen zou zijn. Men wees daarbij, tot ophelderend voorbeeld, op de posten voor locaal- en bureau-behoeften, die voor ieder departement van algemeen bestuur en voor de Hooge Collegien van Staat zijn uitgetrokken. Schijnbaar geldt het hier een belang van ondergeschikten aard, maar dat zeer wezenlijk wordt, als men de verschillende posten van dezen aard bijeen telt, en dan bevindt, dat zij te zamen niet minder dan *f* 166,000 bedragen. Bij het ontleden der sommen, waaruit deze posten in ieder onderdeel zijn zamengesteld, is men niet zelden op een uitgetrokken bedrag, vooral voor brandstoffen en onderhoud van meubelen, gestuit, dat, als men niet aan verspilling of misbruik denken wil, zich moeijelijk verklaren laat. Dergelijke voorbeelden zouden zeer te vermenigvuldigen zijn. Met name meenden vele leden, zonder thans nog van de eigenlijke ambtenaren bij de departementen van algemeen bestuur te spreken, de aandacht der Regering te moeten vestigen op het groot aantal boden en bedienden, die aan deze departementen verbonden zijn, en wier bezoldiging meestal die van een vrij hoog geplaatst ambtenaar in de provincien overtreft.

§ 6. Indien men alzoo met den meesten nadruk op de strenge toepassing van het beginsel van bezuiniging, zelfs op het schijnbaar geringe, aandringt, dan wordt men daartoe vooral ook genoopt door de beschouwing van den wezenlijken toestand van 's Lands finantien, die uit den aard der zaak aan het beoordeelen der tegenwoordige begrooting is voorafgegaan. Men erkent gaarne, dat die toestand, in vergelijking met vroegere tijdperken, niet ongunstig is te noemen, maar meent tevens, dat hij desniettemin maar al te veel grond tot bekommering blijft opleveren. Het gezamenlijk bedrag van de bij deze begrooting aangevraagde Rijks uitgaven wordt door de tevens voorgedragene middelen ruim gedekt; maar die uitkomst had niet kunnen verkregen worden, indien onder de middelen de Oostindische baten niet tot een zeer aanmerkelijk bedrag waren opgenomen. Het behoud van het evenwigt tusschen ontvangsten en uitgaven, ja, men mag zeggen de dragelijke toestand onzer geldmiddelen in het algemeen, blijft dus voortdurend afhankelijk van eene bron van inkomsten, die men niet anders dan onzeker kan noemen. Het is eene bron, die bij het uitbreken van eenen zeeoorlog op eens kan ophouden te vloeijen; het zijn inkomsten, waarop ook in vredestijd misgewas, daling van den prijs der koloniale producten, het zij dan ten gevolge van het overvoeren der markten, het zij van andere oorzaken, den noodlottigsten invloed kunnen uitoefenen. Indien men vroeger al dit oordeel met den naam van overdrevene bezorgdheid had kunnen bestempelen, dan is zulks thans niet meer mogelijk, nu de in 1848 ondervondene teleurstelling ten aanzien der Oostindische baten, waarvan de naweeën eerst in den loop dezes jaars zijn uitgewischt, nog zoo versch in het geheugen ligt. Eenige leden voegden er nog bij, dat er te meer grond bestaat, om de Oostindische baten als eene onzekere bron van inkomsten, die maar al te ligt verstopt zou kunnen worden, te beschouwen, omdat in het wezen der zaak deze baten de vrucht zijn der in onze Oostindische Bezittingen geheven wordende belastingen, en omdat deze belastingen, ten minste wat de landrenten betreft, naar hun oordeel op eene zeer onregelmatige en onbillijke wijze geheven worden, zoodat, indien niet spoedig eene afdoende herziening in het Oostindische belastingstelsel wordt tot stand gebragt, ook uit dezen hoofde groote schade voor de schatkist te vreezen zou zijn. — Wat hiervan ook zijn moge, daarin kwamen alle leden overeen, dat de Regering en de Volksvertegenwoordiging haren pligt en het wezenlijk belang des Vaderlands zouden miskennen, indien zij niet alle pogingen aanwendden, om onze finantien van de Oostindische baten zoo weinig afhankelijk te maken als slechts eenigzins denkbaar is, en om dus ook allengs de staats-uitgaven tot zulk een laag standpunt terug te brengen, dat zij zoo veel mogelijk door de hier te Lande geheven wordende belastingen en de verdere gewone inkomsten van den Staat kunnen worden bestreden.

§ 7. Naar het gevoelen der groote meerderheid echter is het doel, om, wat de gewone staats-uitgaven betreft, geheel onafhankelijk van de Oostindische baten te zijn, vooreerst nog niet te bereiken. Dan alleen zouden de uitzigten op dit punt gunstiger zijn, wanneer van eene staatsbegrooting van 69 a 70 millioen niet ongeveer 36 millioen, en dus meer dan de helft, voor de renten der nationale schuld moest worden afgezonderd. Maar daardoor werd men dan ook van zelf geleid tot de vraag, of de trapsgewijze vermindering van dien rentelast, door het gebruik maken van het middel van amortisatie, bij den tegenwoordigen toestand onzer geldmiddelen niet denkbaar is? Nagenoeg algemeen meende men die vraag toestemmend te moeten beantwoorden. Wel erkende men, dat voor alsnog slechts een betrekkelijk gering bedrag voor amortisatie van schuld kon worden afgezonderd, maar men meende toch tevens, dat verscheidene middelen aan de hand konden worden gedaan, om dat bedrag allengs te verhoogen; middelen, die misschien alle, bij nadere overweging, niet even bruikbaar zouden worden bevonden, maar waaronder er toch zeker waren, die zonder eenig wezenlijk nadeel konden worden aangewend. In allen gevalle meende men de deswege bij het onderzoek der begrooting in de Afdeelingen geopperde denkbeelden zeer bijzonder aan de aandacht der Regering te moeten aanbevelen.

In de eerste plaats heeft men beweerd, dat tot regel moet worden aangenomen, om, zoo een dienstjaar een batig slot oplevert, dit tot amortisatie van schuld te gebruiken, en dat dus het batig slot, hetwelk men zich voorstelt dat voor de loopende dienst zal worden verkregen, daartoe al dadelijk moet worden aangewend.

Ten tweede is door verscheiden leden gevraagd, of eene op te rigten amortisatie-kas niet aanmerkelijk zou kunnen worden gestijfd, indien de verkoop der domeinen, die toch in zoo vele opzigten wenschelijk is, met de meeste kracht wierd doorgezet, en dan de koopprijzen der domeinen niet meer in een afzonderlijk fonds, maar in zulk eene amortisatie-kas wierden gestort.

In de derde plaats heeft men gemeend uit dit oogpunt de aandacht der Regering zeer bijzonder te moeten vestigen op het fonds voor het loodswezen, hetwelk, blijkens de thans medegedeelde opgave, den 1 augustus van dit jaar *f* 5,446,500 aan ingeschreven kapitalen op het grootboek der 2½ per cents nationale werkelijke schuld bezat, waarvan de renten slechts voor een minder belangrijk deel tot het doel, waarvoor het fonds is ingesteld, behoeven te worden besteed, zoo als, behalve uit vroegere mededeelingen, ook daaruit blijkt, dat het fonds gestadig meer kapitaal aanwint.

In de vierde plaats is door vele leden teruggekomen op het reeds meermalen geopperde denkbeeld om voor een kapitaal van eenige, bij voorbeeld tien, millioen aan muntpapier uit te geven, en dat papier dan uitsluitend te besteden tot aankoop of aflossing van rentegevende schuldbrieven. De voorstanders van dit denkbeeld, waardoor, langs eenen eenvoudigen weg, eene besparing van 4 a 5 tonnen gouds in het bedrag der renten onzer staatsschuld zou kunnen worden verkregen, meenden dat het oogenblik zeer gunstig was om het te verwezenlijken. In de meeste provincien des Rijks wordt toch, vooral sedert de demonetisatie der gouden munt, in het dagelijksch verkeer het gemis aan genoegzame middelen voor het doen van kleinere betalingen of voor het overmaken van kleinere sommen gelds zeer levendig gevoeld. Nieuw uitgegeven muntbiljetten, bij voorbeeld van *f* 5 of *f* 10, zouden daardoor overal zeer zijn gewild, en men zou in geenen deele voor depreciatie van dit papier behoeven te vreezen. Dat echter vóór deze nieuwe uitgifte de tegenwoordige muntbiljetten, die tot inwisseling der gouden munt hebben gediend, buiten omloop zouden moeten worden gebragt, sprak wel van zelf. Bij het ter sprake brengen van dit geheele denkbeeld is echter door andere leden gewezen op de zeer overwegende bezwaren, die naar hun inzien tegen het in omloop brengen van papieren munt bestaan.

In de vijfde plaats is door eenige leden het denkbeeld voorgestaan, dat de verjaarde renten eigenaardig tot de middelen behooren om eene nieuw op te rigten amortisatie-kas te stijven. Het is waar, op de raming der middelen, die tot de tegenwoordige begrooting behoort, wordt een post van *f* 50,000 voor die verjaarde renten uitgetrokken, en zij worden dus thans tot bestrijding der gewone uitgaven aangewezen; maar men meent, dat dit eigenlijk zoo niet behoort, en dat daarenboven de post van verjaarde renten nog aanmerkelijk zou kunnen worden verhoogd, indien het bedrag der onuitbetaald gebleven coupons van de certificaten van werkelijke schuld, na de verjaring, ten voordeele van den Lande kwam, zoo als toch werkelijk billijk zou zijn. In eene der Afdeelingen heeft een lid zijne denkbeelden over dit onderwerp en daarmede in betrekking staande punten in eene onderteekende nota ontwikkeld, die in de vergadering der Commissie van Rapporteurs is overgebragt. De Commissie heeft, zonder in eene beoordeeling der in dat stuk vervatte redeneringen en stellingen te treden, gemeend het onder lr A aan het tegenwoordig Verslag te moeten hechten.

In de zesde plaats meent men, uit het oogpunt van het verkrijgen van fondsen tot amortisatie van staatsschuld, de aandacht der Regering zeer bijzonder te moeten vestigen op de aanzienlijke kapitalen van de voormalige weeskamers afkomstig, die nog in verscheidene onzer steden voorhanden zijn, zonder eenig ander nut aan te brengen, dan dat degenen, die met de administratie daarvan belast blijven, daaruit in sommige gevallen aan-

zienlijke inkomsten trekken. Met kracht dringt men er op aan, dat de Regering een nieuw en opzettelijk onderzoek omtrent geheel deze zaak instelle, en daaromtrent tot eene beslissing kome. Dat men de regthebbenden in hunne wettige aanspraken niet wil verkorten, spreekt wel van zelf; maar waar deze regthebbenden niet bestaan, behooren de kapitalen, die toch wel niet als eigendom der steden te beschouwen zijn, aan den Staat te vervallen.

In de zevende plaats is van meer dan ééne zijde de vraag ter sprake gebragt of onze rijke Oostindische bezittingen niet op eene grootere schaal tot verwezenlijking van het denkbeeld der amortisatie van staatsschuld zouden kunnen worden dienstbaar gemaakt. Eenige leden wezen op de mogelijkheid van eenen verkoop der rijke tinmijnen van het eiland Banka. In verband met het onlangs door de Regering genomen besluit omtrent de ontginning der minerale schatten, die onze Oostindische bezittingen opleveren, als mede in verband met de concessie, waarvan in den laatsten tijd sprake is geweest, van de tinmijnen op Billiton, schijnt de verkoop van die op Banka zich uit meer dan één oogpunt, en dus zelfs onafhankelijk van de daardoor te verkrijgen middelen tot amortisatie van staatsschuld, zeer aan te bevelen.

Eenige andere leden meenden, dat hier ook de verkoop van woeste gronden op Java bijzonder in aanmerking mag komen. Zij herinnerden, dat tot de zeer groote uitgestrektheid lands op dat eiland, die thans nutteloos voor de bevolking en improductief voor de Regering is, ook het zuidelijk deel der Preanger regentschappen en vooral van het regentschap Soekapoera behoort. De bezwaren, die men tegen den verkoop van reeds ontgonnene en bevolkte landstreken op Java heeft aangevoerd, zouden in dit geval niet of slechts gedeeltelijk van toepassing zijn. Al dadelijk zou reeds, al is ook de waarde dezer domeinen vooraf niet met voldoende zekerheid te bepalen, zekere som aan papier, onder verband dier domeinen, kunnen worden uitgegeven. Blijkens n.° 102 van het *Staatsblad van Nederlandsch Indië*, schijnt vroeger reeds een maatregel te hebben plaats gehad die met den nu voorgestelden eenige overeenkomst heeft. Voor het op die wijze uitgegevene papier zouden onmiddellijk rentegevende schuldbrieven ten laste van den Staat kunnen worden ingewisseld, en langs dezen weg zouden dus te gelijk staatschuld uitgedelgd, woeste gronden onder cultuur gebragt, en daardoor de inkomsten van den Staat vermeerderd worden.

§ 8. Nog de volgende meer algemeene aanmerkingen zijn met opzigt tot de tegenwoordige begrootingswetten of daarmede in verband staande onderwerpen in het midden gebragt.

De vergelijking van hetgeen de Minister van Finantien in zijne aanspraak bij het overbrengen dier begrootingswetten over het tekort van 1848 gezegd heeft, met hetgeen in de aanspraak tot indiening der begrootingswetten van 1850 over hetzelfde onderwerp voorkwam, heeft in het oog doen vallen, dat de Minister zich *of* destijds *of* thans met opzigt tot het aftrekken der batige sloten van vroegere diensten niet juist heeft uitgedrukt. Ofschoon er nu geene reden bestaat om te veronderstellen, dat daarom de thans aangekondigde einduitkomst niet goed is opgegeven, en men dus aanneemt, dat het tekort van 1848 op den 1 januarij van het loopende jaar niet meer dan *f* 1,086,445. 09½ bedroeg, wenscht men toch geheel dit gewigtig punt tot klaarheid gebragt te zien. Men verlangt alzoo eene bepaalde opgave van omstandigheden en cijfers, waaruit blijken kan, langs welken weg het tekort van 1848, hetwelk in februarij 1849 op *f* 11,148,543. 07½ werd geraamd, allengs tot het zoo even aangeduid bedrag van *f* 1,086,445. 09½ is afgedaald.

§ 9. De afschaffing der zoogenaamde kanselarij-leges, en de daarmede in verband staande uittrekking op onderscheiden hoofdstukken dezer begrooting van posten voor de deswege aan de betrokkene ambtenaren te verleenen schadeloosstelling, heeft tot ernstige overwegingen aanleiding gegeven, waarbij de wettigheid dezer heffing, de mindere of meerdere billijkheid der van de belanghebbenden gevorderde gelden, en het gebruik, dat tot nu toe van die gelden werd gemaakt, ter sprake zijn gekomen. Vele leden vereenigden zich ten slotte in het gevoelen, dat geheel dit ontwerp het regelmatigst behandeld zal worden bij de overweging der toegezegde, maar nog niet ingekomene afschaffingswet; dat inmiddels de aangevraagde schadeloosstelling aan de ambtenaren niet wel kan worden verleend, en het dus verkieselijk is, de daartoe betrekkelijke posten van uitgave weder van de begrooting te doen verdwijnen; terwijl eindelijk, in verband met het bestaan van het weduwenfonds voor ambtenaren, hetwelk tot nu toe uit de opbrengst van een deel der leges werd gevoed, de schadeloosstelling, zoodanig als die is aangevraagd, aan gegronde bedenking onderhevig schijnt. Een der leden heeft zijne denkbeelden over dit onderwerp in eene onderteekende nota ontwikkeld, die uit de Afdeeling in de Commissie van Rapporteurs is overgebragt. De Commissie heeft zich, onder het in § 7 gestelde voorbehoud, verpligt geoordeeld, ook deze nota onder litt. B aan het tegenwoordig verslag te hechten.

§ 10. Met opzigt tot de posten voor onvoorziene uitgaven, die op de verschillende hoofdstukken der begrooting voorkomen, heeft men niet kunnen nalaten aan te merken, dat deze gezamenlijk een zeer hoog bedrag uitmaken. Met de *f* 100,000, waaruit het XIIde hoofdstuk der begrooting bestaat, vormen zij een geheel van niet minder dan *f* 405,000. Men ziet te meer tegen het toestaan van een zoo hoog bedrag op, omdat de verkeerde gevolgen der overschrijving, waartegen vroeger zoo zeer en te regt is geijverd, daardoor nog altijd tot zekere hoogte kunnen blijven bestaan, terwijl men daarbij niet uit het oog moet verliezen, dat overal, waar vele en ongelijksoortige uitgaven onder hetzelfde artikel worden zamengevat, wel de vorm, maar niet het wezen der overschrijving is vervallen. In allen gevalle wenscht men eenige nadere inlichting te ontvangen omtrent den grondslag, waarop geheel de berekening van hetgeen voor onvoorziene behoeften wordt gevorderd, berust.

§ 11. Ter gelegenheid der behandeling van vraagstukken omtrent de domeinen, waartoe de tegenwoordige overweging hier en daar aanleiding gaf, hebben eenige leden verlangd te weten, of van Staats wege eenig toezigt gehouden wordt op de domeinen, die bij de wet van 25 mei 1816 (*Staatsblad* n.° 25) aan prins *Frederik* zijn overgedragen, doch, volgens art. 4 dier wet, in een bepaald geval, kunnen terugkeeren, om met de domeinen van den Staat hereenigd te worden.

§ 12. Reeds in 1847 heeft de toenmalige Regering omtrent de vereffening met het groothertogdom Luxemburg uitzigten geopend, die de beëindiging dezer zaak als kort aanstaande moesten doen verwachten. Intusschen is daarvan nog altijd niets stelligs gebleken. Naar het schijnt is deze vertraging aan het voortbrengen van tegenvorderingen van de Luxemburgsche zijde toe te schrijven. Daarom ook wenscht men, door eene mededeeling der stukken, te dezer zake met het Luxemburgsche bewind gewisseld, over den wezenlijken stand dezer aangelegenheid te worden ingelicht.

§ 13. Evenzoo heeft men met aandrang opheldering gevraagd omtrent de zaak der steenkolenmijnen van Kerkrade en omtrent hetgene de Regering in den laatsten tijd deswege verrigt heeft. Verscheidene leden gaven bepaald te kennen, dat zij deze aangelegenheid aan een einde gebragt wenschten te zien, en meenden, dat het geschikte oogenblik daarvoor thans gekomen was.

§ 14. De Commissie van Rapporteurs mag dit gedeelte van haar verslag niet eindigen, zonder te vermelden, dat bij de algemeene beschouwingen over deze staatsbegrooting vele leden verklaard hebben grootelijks te leur gesteld te zijn, doordien de Regering in gebreke is gebleven, onderscheidene der wetsontwerpen, die men naar aanleiding van uitdrukkelijke bepalingen der Grondwet of uit anderen hoofde reeds sedert langeren of korteren tijd te gemoet had gezien, bij de Kamer in te dienen.

Na deze algemeene beschouwingen wordt in het verslag overgegaan tot mededeeling der aanmerkingen, tot welke ieder hoofdstuk in het bijzonder aanleiding heeft gegeven.

HOOFDSTUK I, *het Huis des Konings.* Men drong op eene spoedige regeling van de zaak der kroondomeinen aan, en vroeg eene opgave van de zomer- en winterverblijven, die den Koning tot zijn gebruik in gereedheid zijn gebragt.

HOOFDSTUK II, *de Hooge Collegien van Staat en het Kabinet des Konings.* De twijfel is geopperd, of geheel de zamenstelling van dit hoofdstuk wel met het grondwettig beginsel der ministeriële verantwoordelijkheid kan worden overeengebragt; men meent, dat die uitgaven òf op het hoofdstuk van een bepaald departement van algemeen bestuur uitgetrokken, òf wel dat de afdeelingen onder de verschillende departementen verdeeld moeten worden. Het schijnt onbillijk, dat voor de griffiers van de beide Kamers der Staten-Generaal een tractement van hetzelfde bedrag op de Staatsbegrooting wordt uitgetrokken; men meent dat, zoo de betrekking van griffier der Eerste Kamer te eeniger tijd door een ander dan den tegenwoordigen mogt vervuld worden, men het tractement zeer wel tot op *f* 3000 zou kunnen verminderen, en dat van den griffier der Tweede Kamer tot *f* 4000 zou moeten verhoogen; algemeen wenscht men echter aan den tegenwoordigen griffier der Tweede Kamer, uit hoofde der uitstekende wijze waarop deze ambtenaar zich voortdurend van zijne moeijelijke taak kwijt, eene verhooging van zijn tegenwoordig tractement te verleenen, en meent men aan de Regering in bedenking te moeten geven, daartoe eene som van *f* 1000 's jaars op de begrooting te brengen. Zeer algemeen en met ernst heeft men gewezen op de noodzakelijkheid, om de zamenstelling en bevoegdheid van den Raad van State door de wet te regelen, ook met het oog op bezuiniging. De instelling der Algemeene Rekenkamer acht men mede voor veel bekrimping vatbaar. Vele leden betwijfelen, of de Hooge Raad van Adel wel als Staats-collegie behoort te blijven bestaan.

HOOFDSTUK III, *het Departement van Buitenlandsche Zaken.* Verscheiden leden willen nog besparen op de buitenlandsche zendingen en den Staat aan geen Hof door een diplomaat van hoogeren rang dan dien van minister-resident of van zaakgelastigde doen vertegenwoordigen; men betwijfelt of al de Nederlandsche vertegenwoordigers buitenslands wel door kunde en ijver uitmunten en genoeg doordrongen zijn van de waarheid, dat de behartiging der handelsbelangen voor onze gezantschappen bijna de hoofdzaak behoort te zijn. Tevens beweerde men, dat onze handelsbelangen door de Regering niet met genoegzamen ijver worden behartigd. Eenige leden keuren het af, dat de Minister van Buitenlandsche Zaken, bij uitzondering van alle andere hoofden van departementen van algemeen bestuur, eene vrij aanzienlijke som voor tafelgeld geniet. De nadere regeling onzer consulaten acht men zeer noodzakelijk. Op het Consulaat-Generaal te Smyrna kan nog meer bespaard worden.

HOOFDSTUK IV, *het Departement van Justitie.* Dit departement heeft niet beantwoord aan hetgene men regt had daarvan te verwachten, en eene achterlijkheid aan den dag gelegd, die de leden zich verpligt gevoelen openlijk en regtstreeks af te keuren, zoodat sommigen zelfs verklaren de begrooting van dit departement, zoo als die daar ligt, niet te kunnen aannemen. Men drong op bezuiniging van de verschillende onderdeelen der begrooting aan. Vrij algemeen verklaarde men zich tegen den genomen maatregel, volgens welken het stelsel der cellulaire gevangenisstraf reeds tot zekere hoogte wordt toegepast.

HOOFDSTUK V, *het Departement van Binnenlandsche Zaken.* Vele leden hebben zich met nadruk beklaagd, dat de reorganisatie van dit departement geheel achterwege is gebleven, en de uitgaven, in plaats van verminderd, eer verhoogd zijn. Men dringt aan op herziening der wetgeving omtrent de militie en schutterijen; als ook op het handhaven der bestaande verordeningen omtrent het weren uit de scholen van kinderen, die de kinderpokken niet gehad hebben en niet gevaccineerd zijn, waarbij één lid der Kamer zich tegen de bestaande verordeningen tot bevordering der koepokinenting, ten minste voor zoo veel de scholen betreft, heeft verklaard, daar de Regering, naar zijn gevoelen, nimmer maatregelen mogt nemen die de godsdienstige overtuiging der ingezetenen konden kwetsen. De tractementen der arrondissements-ijkers acht men te hoog; sommigen wilden den geheelen ijk afschaffen. Men drong op de wettelijke regeling van het onderwijs aan; het staats-examen, zoo als het nu bestaat, werd slechts door weinigen voorgestaan.

HOOFDSTUKKEN VI en VII, *de Departementen voor de zaken der Hervormde Eeredienst enz. en der Roomsch-Katholieke Eeredienst.* Vele leden hebben hunne bevreemding niet kunnen verbergen, dat de Regering in den loop van het ten einde spoedende jaar niet tot eene beslissing gekomen is omtrent de vraag, of de beide departementen van eeredienst al dan niet afzonderlijk behouden zullen blijven.

HOOFDSTUK VIII, *het Departement van Marine.* Algemeen heeft men gaarne erkend dat dit hoofdstuk vele blijken draagt van ernstige pogingen tot vereenvoudiging en bezuiniging; intusschen kunnen vele leden zich niet weerhouden op te merken, dat nergens uit blijkt of naar een vast stelsel wordt te werk gegaan; integendeel schijnt men zonder eenig stelsel te handelen.

HOOFDSTUK IX, *de Nationale Schuld en het Departement van Finantien.* Over het algemeen heeft men de besparingen, waarvan dit hoofdstuk blijken draagt, lofwaardig gekeurd; men gevoelde zich te meer gedrongen, daarover tevredenheid uit te drukken, omdat toch onmiskenbaar bij dit departement vroeger vrij aanzienlijke bezuinigingen zijn tot stand gebragt. Men acht evenwel nog meerdere bezuiniging mogelijk. Men heeft geklaagd over het gebrek aan pasmunt, dat op vele plaatsen heerscht. De verbeteringen in de brievenposterij laten nog veel te wenschen overig.

HOOFDSTUK X, *het Departement van Oorlog.* Het heeft op vele leden een zeer ongunstigen indruk gemaakt, dat niet slechts het bedrag van dit hoofdstuk weinig is verminderd, maar dat over het algemeen de cijfers niet naar behooren zijn gejustificeerd en hoegenaamd niets is vermeld van de inzigten der Regering betrekkelijk eene eindelijke vaststelling van het stelsel van verdediging en eene daarmede in verband staande organisatie van de landmagt. Men sprak er nu van, deze begrooting niet toe te staan, maar aan eene credietwet voor zes maanden voor de uitgaven van dit departement zijn zegel te hechten, ten einde in dien tijd het stelsel van verdediging en de organisatie van het leger op een beteren voet te brengen.

HOOFDSTUK XI, *het Departement van Kolonien.* Vele leden hebben uitdrukkelijk verklaard in geene algemeene beschouwingen over de groote belangen onzer kolonien en Overzeesche bezittingen te willen treden, daar toch de wetsvoordragten, die men weldra omtrent de gewigtigste, tot die kolonien betrekkelijke vraagstukken mag verwachten, de gelegenheid zullen aanbieden, de bedoelde groote belangen opzettelijk en bepaald in overweging te nemen.

WET OP DE MIDDELEN. De stellige aankondiging, dat bij de Regering overweging ten aanzien der middelen van het dienstjaar 1851 aanhangig zijn, die ten gevolge kunnen hebben, dat sommige takken van de staatsinkomsten, vóór den aanvang, het zij gedurende den loop der volgende dienst wijzigingen ondergaan, heeft op de beschouwingen omtrent het tegenwoordig wetsontwerp grooten invloed moeten hebben. Daardoor is het uitzigt geopend, dat eerlang voor de Staten-Generaal de gelegenheid aanwezig zal zijn, om de middelen der loopende dienst nader in opzettelijke overweging te nemen. Onder deze omstandigheden hebben vele leden gemeend, ditmaal zich van eene opzettelijke beoordeeling der grondslagen waarop het stelsel der Rijksinkomsten steunt, en dus ook van de belastingen, welke de voorname bron dier inkomsten uitmaken, te moeten onthouden.

Bij het verslag zijn drie Nota's gevoegd, twee van den heer *Bachiene* en eene van den heer *van Hoëvell*. In de eerste wordt de overweging van een ontwerp tot oprigting van een amortisatiefonds op nieuw aanbevolen, en in overweging gegeven of, om een begin van zoodanig fonds te maken, art. 12 van hoofdstuk IX A niet van 3 ton tot bij v. 11 millioen zou kunnen worden verhoogd, en de middelen met 10 millioen, door de opvolgende uitgifte van nieuwe, door aankoop van inschrijvingen op het grootboek te waarborgen muntbiljetten tot gelijk bedrag; terwijl dan in verband daarmede in aanmerking komen de verdere middelen tot verbetering der staatsinkomsten *buiten bezwaar der schatpligtigen*, met bepaalde bestemming dier meerdere inkomsten, om tot voeding van het amortisatiefonds te dienen. Van de verschillende middelen die zich daartoe aanbieden bepaalt de heer *Bachiene* zich thans bij een enkel middel, te weten, om den post wegens verjaarde renten, thans ongeveer *f* 100,000 's jaars bedragende, te vermeerderen met het aandeel der onbetaalde coupons, dat thans de administratie-kantoren van certificaten van aandeel in de nationale schuld genieten. Hij geeft in overweging: 1°) voortaan van Rijkswege certificaten aan toonder van nationale schuld uit te geven aan de ingeschrevene schuldeischers, die zulks verlangen; 2°) het visa van verificatie van wege de directie van het grootboek voortaan niet meer te verleenen aan certificaten, door bijzondere personen of firma's uitgegeven; 3°) de uitgifte der bedoelde certificaten te doen vergezeld gaan van stellen coupons, en deze op de vervaldagen in alle Rijkskassen betaalbaar te stellen of in betaling te doen aannemen, onder korting van 1 ten 100 van derzelver bedrag; 4°) de namaking dier stukken door de middelen der kunst en boekhouding zooveel mogelijk te beletten; 5°) de wederuitgifte van Rijks wege van vervallen coupons te verbieden; 6°) de uitvoering der vastgestelde regelen door doelmatige voorschriften en behoorlijke controle te verzekeren, en 7°) de te verkrijgen voordeelen op de gedeponeerde rente-fondsen te brengen als baten der schatkist, met bestemming om een op te rigten amortisatiefonds te stijven.

In zijne tweede nota vestigt de heer *Bachiene* de aandacht op vier punten, de leges- en expeditiegelden betreffende, die door de aanneming der begrooting, zoo als ze thans ligt, en zonder nadere toelichting, eenigermate geprejudicieerd zouden kunnen worden geacht.

In de nota van den heer *van Hoëvell* wordt het wenschelijke aangetoond dat het *werkelijk* batig saldo der koloniale inkomsten tot amortisatie van schuld worde aangewend, of, wanneer daartoe vooreerst geene mogelijkheid bestaat, dan ten minste niet het *vermoedelijk* maar het *werkelijk* batig saldo, tot dekking der gewone uitgaven van den Staat bestemd worde, *nadat* dit saldo zal zijn geconstateerd. Mogt, zegt hij later, de meening juist zijn dat er jaarlijks geene realisabele waarden, onder den naam van „administratief kapitaal," meer beschikbaar behoeven te worden gesteld, dan zouden die realisabele waarden, voor zoo ver zij thans aanwezig zijn, kunnen strekken om op de begrooting van 1851 het te kort der middelen te dekken. Op de volgende begrooting zou er een batig slot der koloniale inkomsten (zoo het gebo[illegible] wordt) gebragt kunnen worden, waarvan de som met eenige zekerheid te bepalen is. Ten einde de uitvoerbaarheid van dit denkbeeld te kunnen beoordeelen, heeft de Kamer echter volstrekte behoefte aan inlichtingen der Ministers wegens den toestand van het administratief kapitaal.

Gedrukt te *ROTTERDAM*,
bij JAN ARRENBERG & Co.